

KOSOVO SPECIALIST CHAMBERS
DHOMAT E SPECIALIZUARA TË KOSOVËS
SPECIJALIZOVANA VEĆA KOSOVA

Broj spisa: KSC-CC-2022-15

Rešava: **Specijalizovano veće Ustavnog suda**
sudija Vidar Stensland, predsedavajući
sudija Rumen Nenkov
sudija Romina Inkuti

Sekretar: Fidelma Donlon

Datum: 13. jun 2022.

Jezik: engleski

Naziv spisa: Zahtev panelu Ustavnog suda u vezi sa povredom osnovnih prava g. Tačija da mu se sudi pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom i da mu se saopšti obrazloženje

Stepen tajnosti: javno

Odluka o zahtevu Hašima Tačija u vezi s povredom prava da mu se sudi pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom i da mu se saopšti obrazloženje

Podnosilac zahteva

Hašim Tači

Specijalizovani tužilac

Džek Smit

Specijalizovano veće Ustavnog suda

U sastavu

Vidar Stensland, predsedavajući sudija

Rumen Nenkov, sudija

Romina Inkuti, sudija

Po većanju obavljenom na daljinu donosi sledeću odluku.

I. POSTUPAK

A. ZAHTEV ZA OCENU USTAVNOSTI

1. Dana 28. februara 2022. g. Hašim Tači (u daljem tekstu: podnosilac zahteva) uložio je Specijalizovanom veću Ustavnog suda (u daljem tekstu: Veće)¹ zahtev za ocenu ustavnosti od 28. februara 2022. (u daljem tekstu: zahtev za ocenu ustavnosti)² na osnovu člana 113(7) Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) i člana 49(3) Zakona. Podnosioca zahteva zastupa g. Gregori V. Kiho.

2. U zahtevu za ocenu ustavnosti podnosilac se žali na povredu svojih osnovnih prava u krivičnom postupku koji se protiv njega vodi pred Specijalizovanim većima. Konkretno, on tvrdi da su povređena njegova osnovna prava iz člana 31(2) Ustava i člana 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: Konvencija). On tvrdi da Specijalizovana veća nisu nadležna da presuđuju po optužbama koje su

¹ U vezi s raspoređivanjem sudija u panel Ustavnog suda shodno članu 33(3) Zakona br. 05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (u daljem tekstu: Zakon) v. KSC-CC-2022-15, F00002, Decision to assign judges to a Constitutional Court panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Ustavnog suda/, javno, 1. mart 2022.

² KSC-CC-2022-15, F00001, Referral to the Constitutional Court Panel on the Violation of Mr Tači's Fundamental Rights to an Independent and Impartial Tribunal Established by Law, and to a Reasoned Opinion /Zahtev panelu Ustavnog suda u vezi sa kršenjem osnovnih prava g. Tačija da mu se sudi pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom i da mu se saopšti obrazloženje/, javno, 28. februar 2022. (u daljem tekstu: zahtev za ocenu ustavnosti).

podignute protiv njega, da je pred panelom Apelacionog suda osporavao nadležnost Specijalizovanih veća ali da ovaj nije razmotrio taj bitni argument, kao i da je konstituisanjem panela Apelacionog suda prekršen Zakon.³

B. PISMENA IZJAŠNJENJA

3. Dana 30. marta i 8. aprila 2022. tužilaštvo i podnosilac zahteva dostavili su pismena izjašnjenja o zahtevu za ocenu ustavnosti,⁴ u kojima su se osvrnuli na pitanja koja im je Veće postavilo u skladu s pravilom 15(2) Poslovnika o radu Specijalizovanog veća Ustavnog suda (u daljem tekstu: Poslovnik).⁵

C. RAZMATRANJE ZAHTEVA ZA ISPITIVANJE USTAVNOSTI

4. Veće će sada razmotriti zahtev za ispitivanje ustavnosti polazeći od samog zahteva i pomenutih pismenih izjašnjenja tužilaštva i podnosioca zahteva. Veće će uzeti u razmatranje činjenično stanje u predmetu i argumentaciju tužilaštva i podnosioca zahteva u meri u kojoj je to relevantno za ocenu uloženog zahteva.

II. ČINJENICE

A. IZVEŠTAJ SAVETA EVROPE

5. Dana 7. januara 2011. Parlamentarna skupština Saveta Evrope usvojila je Izveštaj u kome su izneti navodi o nečovečnom postupanju i ubijanju tokom i nakon oružanog

³ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 4–8, 26–27, 33–47, 49–50, 58–64, v. KSC-CC-2022-15, F00004, Decision on further submissions /Odluka o dodatnim izjašnjenjima/, javno, 15. mart 2022, stavovi 3–5.

⁴ KSC-CC-2022-15/F00004, F00005, Corrected version of 'Prosecution response to decision on further submissions in relation to Taçi referral /Ispravljena verzija odgovora tužilaštva na odluku o daljim izjašnjenjima u vezi s Tačijevim zahtevom za ocenu ustavnosti /, javno, 30. mart 2022, s Prilogom 1, javno (u daljem tekstu: izjašnjenje tužilaštva). KSC-CC-2022-15, F00009, Taçi written submissions pursuant to the Constitutional Court Panel's 'Decision on further submissions' /Tačijevo pismeno izjašnjenje o odluci panela Ustavnog suda o daljim izjašnjenjima/, javno, 8. april 2022 (u daljem tekstu: izjašnjenje podnosioca zahteva).

⁵ KSC-CC-2022-15, F00004, Decision on further submissions /Odluka o dodatnim izjašnjenjima/, javno, 15. mart 2022.

sukoba na Kosovu (u daljem tekstu: Izveštaj Saveta Evrope).⁶

6. Izveštaj Saveta Evrope pripremljen je nakon otkrića iznetih u memoarima bivše glavne tužilje Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju koja se pre svega odnose na navode o trgovini ljudskim organima, povezanoj s teritorijom Albanije.⁷ No, istragom su osvetljeni i dodatni navodi i prikazana veoma sumorna, zabrinjavajuća slika o onom što se dešavalo na Kosovu.⁸

7. Konkretno, zaključeno je da su nedovoljno ispitani ili uopšte i nisu ispitivani organizovani kriminal ili ratni zločini izvršeni protiv Srba i kosovskih Albanaca za koje se smatralo da su kolaboracionisti ili rivali dominantnih frakcija.⁹ Iako se istraga uglavnom odnosila na period od leta 1999. nadalje, u njoj se pominju i zločini iz perioda od 1998. do 2000. godine.¹⁰

8. Po objavljivanju Izveštaja Saveta Evrope, u septembru 2011. osnovana je Specijalna istražna radna grupa (u daljem tekstu: SIRG) kako bi se sproveda nezavisna krivična istraga o navodima sadržanim u Izveštaju Saveta Evrope.¹¹

B. RAZMENA PISAMA 2014. GODINE

9. Dana 14. aprila 2014. predsednik Kosova i visoki predstavnik Unije za spoljne poslove i bezbednosnu politiku/potpredsednik Evropske komisije (u daljem tekstu:

⁶ Parlamentarna skupština Saveta Evrope, izveštaj dok. 12462, Nečovečno postupanje sa ljudima i nedozvoljena trgovina ljudskim organima na Kosovu, 7. januar 2011.

⁷ Izveštaj Saveta Evrope, A. Nacrt rezolucije, stavovi 3–8, 12, 17, 19; Izveštaj Saveta Evrope, B. Memorandum: obrazloženje izvestioca, stavovi 9, 14–19, 26, 93–167.

⁸ Izveštaj Saveta Evrope, B. Memorandum: obrazloženje izvestioca, stavovi 19, 175. V. takođe Izveštaj Saveta Evrope, A. Nacrt rezolucije, stavovi 1–6, 10–13, 16–17, 19; Izveštaj Saveta Evrope, B. Memorandum: obrazloženje izvestioca, stavovi 1, 3–9, 12–15, 20–21, 26–35, 68–74, 84–92, 109, 123–124, 126–127, 129–132, 137, 144, 150, 168–176.

⁹ Izveštaj Saveta Evrope, A. Nacrt rezolucije, stav 11.

¹⁰ Izveštaj Saveta Evrope, A. Nacrt rezolucije, stavovi 5, 10, 17; Izveštaj Saveta Evrope, B. Memorandum: obrazloženje izvestioca, stavovi 4, 13, 21, 44–48, 55–61, 72–74, 87–90, 130, 144.

¹¹ Zakonska ovlašćenja SIRG-a proističu iz zajedničke akcije Saveta 2008/124/CFSP od 4. februara 2008, kojom je osnovan Euleks na Kosovu. V. Council Joint Action 2008/124/CFSP of 4 February 2008 on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX Kosovo.

visoki predstavnik) razmenili su pisma. U svom pismu visokom predstavniku, predsednica Kosova iznela je sledeće:

[...]

Ukoliko rezultat istraga SIRG-a bude podizanje optužnice i pokretanje sudskog postupka, biće potrebno obezbediti povoljno okruženje za vršenje pravosuđa. U skladu s tim, za prvostepene i žalbene postupke koji eventualno budu pokrenuti na osnovu istraga SIRG-a postojao bi jedan specijalizovan sud unutar sudskog sistema Kosova, kao i specijalizovano tužilaštvo. [...]

[...]

Rad tih struktura biće regulisan vlastitim statutom [...] Kosovo će usvojiti odgovarajuće zakone kako bi omogućilo formiranje i rad posebnih sudskih veća, u skladu s izloženim uslovima. [...] Sve zakonske mere za formiranje specijalizovanog suda [...] i specijalizovanog tužilaštva u vezi sa SIRG-om [...] biće donete u skladu sa zakonima Kosova i razmatrane pred Ustavnim sudom.

[...]

10. U pismu predsedniku Kosova, visoki predstavnik je izneo sledeće:

[...]

[...] rad [SIRG-a] i svi rezultirajući sudski postupci nastaviće se sve dok Savet Evropske unije ne obavesti Kosovo da su istrage i postupci okončani.

[...]

11. Dana 23. aprila 2014. Zakonom br. 04/L-274 Skupština Kosova je ratifikovala gore navedenu razmenu pisama kao međunarodni sporazum između Kosova i EU.¹²

C. USTAVNI AMANDMAN

12. Dana 7. marta 2015. Vlada Kosova je iznela predlog amandmana na Ustav, kojim je Ustavu dodala nov član, član 162, o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu.

13. Prema relevantnom delu člana 162(1), „za ispunjenje međunarodnih obaveza u vezi sa [Izveštajem Saveta Evrope], Republika Kosovo može osnovati Specijalizovana

¹² Zakon br. 04/L-274 o ratifikaciji međunarodnog sporazuma između Republike Kosovo i Evropske unije o Misiji Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu.

veća i Specijalizovano tužilaštvo u okviru pravosudnog sistema Kosova. [...] [N]adležnost Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva uređuje se tim članom i posebnim zakonom.“

D. OCENA USTAVNOSTI AMANDMANA

14. Dana 14. aprila 2015. Ustavni sud potvrdio je ustavni amandman.¹³ Ustavni sud je u svojoj oceni najpre podsetio da je amandman potekao iz razmene pisama između Kosova i Evropske unije iz 2014. godine¹⁴ i da je osnivanje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva bilo uslov koji Kosovo mora da zadovolji kako bi ispunilo međunarodne obaveze u vezi s Izveštajem Saveta Evrope.¹⁵

15. Ustavni sud je potom zaključio da je članom 103(7) Ustava predviđena mogućnost osnivanja specijalizovanih sudova. Što se tiče nadležnosti Specijalizovanih veća, Ustavni sud je zaključio da je „specijalizovani sud“ iz člana 103(7) Ustava sud sa strogo definisanim granicama nadležnosti.¹⁶ Osim toga, prema članu 103(7) Ustava Kosovo specijalizovane sudove može da osniva „onda kada je to neophodno“.¹⁷ Ustavni sud je zaključio da granice nadležnosti Specijalizovanih veća, onako kako su utvrđene amandmanom, ispunjavaju taj uslov neophodnosti, budući da međunarodna obaveza Kosova da osnuje Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo proističe iz Izveštaja Saveta Evrope.¹⁸

¹³ Kosovo, Constitutional Court, *Assessment of an Amendment to the Constitution of the Republic of Kosovo proposed by the Government of the Republic of Kosovo and referred by the President of the Assembly of the Republic of Kosovo on 9 March 2015 by Letter No. 05-433/DO-318*, KO 26/15 / Ocena amandmana na Ustav Republike Kosova predloženog od strane Vlade Republike Kosova i podnetog od strane predsednika Skupštine Republike Kosova 9. marta 2015. dopisom br. 05-433/DO-318, KO 26/15/, Judgment, 14. april 2015 (15. april 2015).

¹⁴ Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, stav 37.

¹⁵ Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, stav 39, v. takođe stavovi 50–51.

¹⁶ Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, stav 43, v. takođe stav 44.

¹⁷ Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, stavovi 45, 50.

¹⁸ Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, stavovi 50–53, gde se upućuje na Evropski sud za ljudska prava, *Fruni v. Slovakia*, no. 8014/07, 21. jun 2011, stav 142.

16. Dalje, ocenjujući ustavnost amandmana Ustavni sud je napomenuo i sledeće: „granice nadležnosti [...] Specijalizovanih veća biće detaljno regulisa[n]e zakonima, u skladu sa Ustavom”.¹⁹ Ustavni sud je to isto odlučio i u vezi s predlogom da se osnuje Specijalizovano tužilaštvo.²⁰

E. USVAJANJE ZAKONA

17. Dana 3. avgusta 2015. Skupština Kosova je usvojila Zakon. Prema članu 1(1), Zakonom se „utvrđuj[e] [...] i uređuj[e] nadležnost” Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva. Članom 6 Zakona precizira se stvarna nadležnost Specijalizovanih veća. Konkretno, stavom (1) utvrđeno je da su Specijalizovana veća „nadležna za krivična dela [...] koja su u vezi s [Izveštajem Saveta Evrope]”.

F. POSTUPAK PROTIV PODNOSIOCA ZAHTEVA

18. Dana 26. oktobra 2020. sudija za prethodni postupak potvrdio je optužnicu kojom se podnosilac zahteva i drugi terete za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti izvršene najkasnije od marta 1998. do septembra 1999. na Kosovu i u delovima severne Albanije.²¹ Pozivajući se na član 6 Zakona, sudija za prethodni postupak je konstatovao da optužbe navedene u optužnici spadaju u stvarnu nadležnost Specijalizovanih veća.²²

19. Po potvrđivanju optužbi od strane sudije za prethodni postupak, tužilaštvo je potvrđenu optužnicu podnelo 30. oktobra 2020.²³ Dana 4. novembra 2021. tužilaštvo

¹⁹ Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, stav 59.

²⁰ Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, stavovi 59–60, 62.

²¹ KSC-BC-2020-06, F00026/RED, Public redacted version of Decision on the confirmation of the indictment against Hashim Thaçi, Kadri Veseli, Rexhep Selimi and Jakup Krasniqi /Javna redigovana verzija odluke o potvrđivanju optužnice protiv Hašima Tačija, Kadrija Veseljija, Redžepa Seljimija i Jakupa Krasničija/, javno, 26. oktobar 2020 (javna redigovana verzija zavedena je 30. novembra 2020) (u daljem tekstu: odluka o potvrđivanju optužnice), stavovi 15, 39, 41–42, 127, 129.

²² Odluka o potvrđivanju optužnice, stavovi 32, 38, v. takođe stav 43.

²³ KSC-BC-2020-06, F00034/A01, Annex 1 to Submission of confirmed indictment /Prilog 1 uz podnesak kojim se dostavlja potvrđena optužnica/, strogo poverljivo i *ex parte*.

je dostavilo ispravljenu optužnicu, a 3. septembra 2021. podnelo je dodatno ispravljenu potvrđenu optužnicu.²⁴

20. Optužnicom se podnosilac zahteva tereti, između ostalog, da je kao učesnik u udruženom zločinačkom poduhvatu imao zajednički cilj da ostvari i sprovodi kontrolu nad celim Kosovom protivpravnim zastrašivanjem, zlostavljanjem i vršenjem nasilja nad onima koje je smatrao svojim protivnicima i njihovim uklanjanjem.²⁵ U optužnici se navodi da su učesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu na Kosovu i u delovima severne Albanije u periodu od najkasnije marta 1998. do septembra 1999. vršili sistematski napad ili napade širih razmera na civilno stanovništvo protivnika.²⁶

21. U međuvremenu, 5. novembra 2020, podnosilac zahteva je uhapšen.²⁷ Dana 4. februara 2021. podnosilac zahteva je uložio interlokutornu žalbu na hapšenje.²⁸

²⁴ KSC-BC-2020-06, F00045/RED, Public redacted version of 'Submission of corrected and public redacted versions of confirmed indictment and related requests', filing KSC-BC-2020-06/F00045 dated 4 November 2020 /Javna redigovana verzija podneska o dostavljanju ispravljene i javne redigovane verzije potvrđene optužnice i povezani zahtevi, dokument KSC-BC-2020-06/F00045 od 4. novembra 2020/, javno, 18. novembar 2020. (izvorni dokument je zaveden 4. novembra 2020); KSC-BC-2020-06, F00455/RED, Public redacted version of 'Submission of corrected indictment and request to amend pursuant to Rule 90(1)(b)', KSC-BC-2020-06/F00455, dated 3 September 2021 /Javna redigovana verzija podneska s ispravljenom optužnicom i zahteva za izmenu shodno pravilu 90(1)(b), dokument KSC-BC-2020-06/F00455 od 3. septembra 2021/, javno, 8. septembar 2021, s javnim prilogom 1 (izvorni dokument je zaveden 3. septembra 2021); KSC-BC-2020-06, F00647/RED, Prosecution submission of lesser redacted versions of indictment and Rule 86(3)(b) outline /Podnesak tužilaštva s manje redigovanim verzijama optužnice i prikaza po pravilu 86(3)(b)/, javno, 28. januar 2022, s poverljivim priložima 1–2 (izvorni dokument je zaveden 17. januara 2022). Nova potvrđena izmenjena optužnica zavedena je 29. aprila 2022, v. KSC-BC-2020-06, F00789/A05, Public redacted version of amended Indictment /Javna redigovana verzija izmenjene optužnice/, javno, 29. april 2022.

²⁵ Optužnica, stav 32.

²⁶ Optužnica, stav 16.

²⁷ KSC-BC-2020-06, F00051, Notification of arrest of Hashim Thaçi pursuant to Rule 55(4) /Obaveštenje o hapšenju Hašima Tačija na osnovu pravila 55(4)/, 5. novembar 2020 (strogo poverljivo i *ex parte*, stepen tajnosti promenjen je u „javno“ 20. novembra 2020).

²⁸ KSC-BC-2020-06, IA004/F0001/RED, Public redacted version of Thaçi Defence appeal against the "Decision on Hashim Thaçi's application for interim release" /Javna redigovana verzija žalbe Tačijeve odbrane na odluku po zahtevu Hašima Tačija za privremeno puštanje na slobodu/, javno, 4. februara 2021, s javnim priložima 1–2. V. KSC-BC-2020-06, F00177/RED, Public redacted version of Decision on Hashim Thaçi's application for interim release /Javna redigovana verzija odluke po zahtevu Hašima Tačija za privremeno puštanje na slobodu/, javno, 26. januar 2021. (izvorni dokument je zaveden 22. januara 2021).

Istog dana predsednica Specijalizovanih veća odredila je sastav panela koji će rešavati žalbu, u skladu sa članovima 33(1)(c), 41(10) i 45(2) Zakona.²⁹

G. PRIGOVORI PODNOSIOCA ZAHTEVA NA NADLEŽNOST SPECIJALIZOVANIH VEĆA

22. Dana 12. marta 2021. podnosilac zahteva dostavio je preliminarni podnesak u kome, između ostalog, tvrdi da optužnica izlazi iz okvira stvarne nadležnosti Specijalizovanih veća.³⁰ On smatra da ustavni amandman ne omogućava široki pristup koji je usvojio SIRG, već da je nadležnost Specijalizovanih veća određena znatno užim navodima iz Izveštaja Saveta Evrope.³¹ S tim u vezi, podnosilac zahteva tvrdi da se u Izveštaju Saveta Evrope okvir krivičnih radnji opisuje kao „organizovani kriminal”.³² Međutim, u optužnici se ne pominje organizovani kriminal ni na Kosovu ni na drugim a mesta.³³ S obzirom na to, podnosilac zahteva tvrdi da optužbe iznete protiv njega nisu povezane s najvažnijim navodima iz Izveštaja Saveta Evrope i da stoga daleko prevazilaze nadležnost Specijalizovanih veća.³⁴

23. Dana 22. jula 2021. sudija za prethodni postupak odbacio je preliminarni podnesak podnosioca zahteva u delu u kome se tvrdi da optužbe iz optužnice, u celini ili delimično, ne stoje u vezi s navodima iz Izveštaja Saveta Evrope.³⁵ Sudija za prethodni postupak zaključio je da član 162(1) Ustava predviđa osnivanje

²⁹ KSC-BC-2020-06, IA004, F00002, Decision assigning a court of appeals panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, javno, 4. februar 2021. (u daljem tekstu: odluka o sastavu panela Apelacionog suda). V. takođe KSC-BC-2020-06, F0005, Public redacted version of decision on Hashim Thaçi's appeal against decision on interim release /Javna redigovana verzija odluke po žalbi Hašima Tačija na odluku o privremenom puštanju na slobodu/, javno, 30. april 2021.

³⁰ KSC-BC-2020-06, F00216, Preliminary motion to dismiss the indictment due to lack of jurisdiction /Preliminarni podnesak s predlogom za odbacivanje optužnice zbog nenadležnosti/, javno, 12. mart 2021. (u daljem tekstu: preliminarni podnesak), stavovi 28–43.

³¹ Preliminarni podnesak, stav 24.

³² Preliminarni podnesak, stav 40.

³³ Preliminarni podnesak, stavovi 40–41.

³⁴ Preliminarni podnesak, stav 43.

³⁵ KSC-BC-2020-06, F00412, Decision on motions challenging the jurisdiction of the Specialist Chambers /Odluka po prigovorima nenadležnosti Specijalizovanih veća/, javno, 22. jul 2021. (u daljem tekstu: odluka sudije za prethodni postupak), stav 142.

Specijalizovanih veća „u vezi sa“ Izveštajem Saveta Evrope.³⁶ I u članu 6(1) Zakona utvrđena je stvarna nadležnost Specijalizovanih veća „u vezi sa“ Izveštajem Saveta Evrope.³⁷ Fraza „u vezi sa“ iz člana 162(1) Ustava i člana 6(1) Zakona u svom prostom značenju zahteva postojanje dovoljno jasne veze između optužbi iznetih na račun podnosioca zahteva i Izveštaja Saveta Evrope.³⁸

24. Sudija za prethodni postupak zaključio je da tome dodatno idu u prilog granice nadležnosti koje su utvrđene Zakonom i koje su šire od konkretnog sadržaja Izveštaja Saveta Evrope.³⁹ Relevantni faktori na osnovu kojih se to utvrđuje su žrtve, mesto, vremenski okvir, *modus operandi*, priroda postupaka učinioca, umišljaj prilikom tih postupaka i kontekst postupaka, i Izveštaj Saveta Evrope.⁴⁰ Sudija za prethodni postupak zaključio je da odluka o potvrđivanju optužnice pokazuje da postoji dovoljno jaka veza između optužbi i Izveštaja Saveta Evrope.⁴¹

25. Dana 27. avgusta 2021. podnosilac zahteva uložio je žalbu na odluku sudije za prethodni postupak.⁴² Prvo, podnosilac zahteva upućuje na zaključke Ustavnog suda (v. gore, stavovi 14–16).⁴³ On tvrdi da je Ustavni sud zaključio da neophodnost osnivanja Specijalizovanih veća počiva na međunarodnim obavezama Kosova, a da iz nje proizlazi i specijalizovani karakter Specijalizovanih veća, koji je u skladu s Ustavom.⁴⁴ Te obaveze, opet, proističu iz Izveštaja Saveta Evrope, u kome su izložena sasvim konkretna krivična dela okrutnog postupanja i trgovine organima.⁴⁵ Sudija za

³⁶ Odluka sudije za prethodni postupak, stavovi 110–111.

³⁷ Odluka sudije za prethodni postupak, stav 111.

³⁸ Odluka sudije za prethodni postupak, stav 108.

³⁹ Odluka sudije za prethodni postupak, stavovi 109–110.

⁴⁰ Odluka sudije za prethodni postupak, stavovi 107–108, 111, 139, 141.

⁴¹ Odluka sudije za prethodni postupak, stav 141.

⁴² KSC-BC-2020-06, IA009, F00012, *Thaçi Defence appeal against decision on motions challenging the jurisdiction of the Specialist Chambers /Žalba Tačijeve odbrane na odluku po prigovorima nenadležnosti Specijalizovanih veća/*, javno, 27. avgust 2021. (u daljem tekstu: žalba).

⁴³ Žalba, stavovi 14–17, gde se upućuje na Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, op. cit., stavovi 50–54.

⁴⁴ Žalba, stavovi 14–15.

⁴⁵ Žalba, stavovi 14–17, gde se upućuje na Kosovo, Constitutional Court, KO 26/15, op. cit., stavovi 50–54.

prethodni postupak zaključio je da Specijalizovana veća nisu osnovana da bi odlučivala isključivo o tim konkretnim krivičnim delima, čime je Specijalizovanim većima pripisao opštu nadležnost, te su ona, prema tome, vanredni sud, a to je zabranjeno članom 103(7) Ustava.⁴⁶

26. Drugo, podnosilac zahteva tvrdi da prema članu 1(2) Zakona Specijalizovana veća imaju nadležnost za krivična dela koja su u vezi s Izveštajem Saveta Evrope i o kojima je SIRG obavio istragu.⁴⁷ Sudija za prethodni postupak je granice nadležnosti proširio i preko toga.⁴⁸ Dalje, podnosilac zahteva tvrdi da je sudija za prethodni postupak odabrao pojedine delove Izveštaja Saveta Evrope kako bi pokazao da se on navodno odnosi na međunarodna krivična dela učinjena tokom sukoba na Kosovu, a ne samo na navode o trgovini organima i nečovečnom postupanju sa zatvorenicima u Albaniji po završetku sukoba.⁴⁹

27. Dana 30. avgusta 2021. predsednica Specijalizovanih veća je, u skladu sa članovima 33(1)(c) i 45(2) Zakona, utvrdila sastav panela koji će rešavati žalbu podnosioca zahteva.⁵⁰

28. Dana 23. decembra 2021. panel Apelacionog suda odbio je žalbu podnosioca zahteva.⁵¹ U pogledu relevantnosti Izveštaja Saveta Evrope, panel Apelacionog suda uputio je na formulaciju člana 162(1) Ustava i člana 6(1) Zakona (v. gore, stav 23) i zaključio da je za nadležnost prema članu 6(1) Zakona dovoljno već i postojanje „veze“ između optužbi i Izveštaja Saveta Evrope.⁵² Panel Apelacionog suda je zaključio da uslov da optužbe moraju stajati u vezi s Izveštajem Saveta Evrope dopušta šire granice

⁴⁶ Žalba, stav 22.

⁴⁷ Žalba, stav 24.

⁴⁸ Žalba, stavovi 24–33.

⁴⁹ Žalba, stav 34.

⁵⁰ KSC-BC-2020-06, IA009, F00015, Decision assigning a court of appeal panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, javno, 30. avgust 2021.

⁵¹ KSC-BC-2020-06, IA009, F00030, Decision on appeals against “Decision on motions challenging the jurisdiction of the Specialist Chambers” /Odluka o žalbama na odluku po prigovorima nenadležnosti Specijalizovanih veća/, javno, 23. decembar 2021. (u daljem tekstu: odluka o žalbama).

⁵² Odluka o žalbama, stav 66.

nadležnosti nego što to sugerišu konkretni navodi u Izveštaju Saveta Evrope.⁵³ Dalje, panel je potvrdio da, s obzirom na to da su odredbe o nadležnosti iz članova 6 do 9 Zakona šire od konkretnih navoda u Izveštaju Saveta Evrope, namera Zakona nije bila da se nadležnost ograniči samo na njih.⁵⁴

29. Osim toga, panel Apelacionog suda podsetio je na zaključak Ustavnog suda da su Specijalizovana veća specijalizovan sud u skladu sa članom 103(7) Ustava zato što imaju konkretnu nadležnost i zato što je njihovo osnivanje bilo uslov koji je Kosovo moralo da zadovolji kako bi ispunilo svoje međunarodne obaveze.⁵⁵ Panel je zaključio da se Ustavni sud u svom razmatranju ograničio na pitanje da li se amandmanom ograničavaju prava ili slobode garantovane Ustavom i da nije isključio nadležnost i za druge optužbe, pored onih za krivična dela izvršena u Albaniji koja se navode u Izveštaju Saveta Evrope.⁵⁶ Panel Apelacionog suda zaključio je sledeće:

[...] činjenica da su Specijalizovana veća osnovana zbog međunarodnih obaveza Kosova „koje proističu“ iz [Izveštaja Saveta Evrope] ne ograničava njihovu nadležnost na način na koji odbrana to sugeriše. Panel podseća da te obaveze potiču iz [razmene pisama iz 2014. godine] [...] Mada su povezane s [Izveštajem Saveta Evrope], te obaveze su šire od puke obaveze da se obavi istraga o navodima u Izveštaju jer su povezane i s osnivanjem Specijalizovanih veća kao „uslovom koji Republika Kosovo mora da ispuni“, kao i s potrebom da se osigura bezbedan, nezavisan, nepristrasan, pravičan i efikasan krivični postupak u vezi s krivičnim delima povezanim s Izveštajem Saveta Evrope.⁵⁷

H. OSPORAVANJE SASTAVA PANELA APELACIONOG SUDA

30. U međuvremenu, podnosilac zahteva je 16. avgusta 2021. podneo zahtev u kome je, između ostalog, zatražio da se predsednica Specijalizovanih veća diskvalifikuje ili izuzme iz odlučivanja o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda koji rešava

⁵³ Odluka o žalbama, stav 66.

⁵⁴ Odluka o žalbama, stav 67.

⁵⁵ Odluka o žalbama, stav 68.

⁵⁶ Odluka o žalbama, stav 69.

⁵⁷ Odluka o žalbama, stav 70 (reference izostavljene).

njegovu žalbu o privremenom puštanju na slobodu.⁵⁸ Podnosilac zahteva je zatražio diskvalifikovanje i/ili izuzeće predsednice Specijalizovanih veća tvrdeći da se stiče utisak o njenoj pristrasnosti jer je formirala različite panele Apelacionog suda koji će odlučivati o njegovim zahtevima vezanim za privremeno puštanje na slobodu i pritvor uklaňanjem jednog od sudija koji su bili imenovani da rešavaju njegovu prvu interlokutornu žalbu.⁵⁹

31. Dana 24. avgusta 2021. predsednica Specijalizovanih veća odbila je ovaj zahtev,⁶⁰ zaključivši da pravilo 20 Pravilnika o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova (u daljem tekstu: Pravilnik) ne predviđa izuzeće ili diskvalifikaciju predsednika kad on vrši svoje upravne dužnosti, pa je zadržala svoju nadležnost u ovom pitanju.⁶¹ Pored toga, predsednica Specijalizovanih veća je napomenula da se sudije uvrštene na Listu međunarodnih sudija u panele ne raspoređuju trajno, već da se raspoređuju za određeni sudski postupak ili fazu postupka kad za to postoji potreba shodno članu 33 Zakona i u skladu s kriterijumima iz Pravilnika o raspoređivanju sudija Specijalizovanih veća sa liste međunarodnih sudija (u daljem tekstu: Pravilnik o raspoređivanju sudija). Predsednica Specijalizovanih veća je napomenula da se sudije ne zamenjuju već da se zaduženje sudija u panelu završava donošenjem odluke po konkretnom pitanju *sub judice*.⁶²

⁵⁸ KSC-BC-2020-06, F00434, Tači Defence application for the recusal of the President Ekaterina Trendafilova from assigning a Court of Appeals panel to adjudicate Mr Tači's appeal on provisional release /Zahtev Tačijeve odbrane za izuzeće predsednice Ekaterine Trendafilove iz odlučivanja o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda koji rešava žalbu g. Tačija o privremenom puštanju na slobodu/, javno, 16. avgust 2021. (u daljem tekstu: zahtev odbrane za izuzeće), s poverljivim Prilogom 1 i javnim Prilogom 2.

⁵⁹ KSC-BC-2020-06, F00434, Tači Defence application for the recusal of the President Ekaterina Trendafilova from assigning a Court of Appeals panel to adjudicate Mr Tači's appeal on provisional release /Zahtev Tačijeve odbrane za izuzeće predsednice Ekaterine Trendafilove iz odlučivanja o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda koji rešava žalbu g. Tačija o privremenom puštanju na slobodu/, javno, 16. avgust 2021, stavovi 9, 42–43, s poverljivim Prilogom 1 i javnim Prilogom 2.

⁶⁰ KSC-BC-2020-06, F00440, Decision on application for the recusal of the President /Odluka po zahtevu za izuzeće predsednika/, javno, 24. avgust 2021. (u daljem tekstu: odluka o izuzeću).

⁶¹ Odluka o izuzeću, stav 32.

⁶² Odluka o izuzeću, stav 30.

32. Podnosilac zahteva je podneo još dva zahteva: 31. avgusta 2021. zatražio je ponovno razmatranje odluke predsednice Specijalizovanih veća,⁶³ a 6. septembra 2021. diskvalifikovanje jednog sudije iz panela Apelacionog suda koji rešava njegovu žalbu na odluku o privremenom puštanju na slobodu i žalbu o nadležnosti Specijalizovanih veća, pošto taj sudija nije bio u sastavu panela Apelacionog suda koji je rešavao njegovu prvu interlokutornu žalbu (v. gore, stav 21).⁶⁴ Podnosilac zahteva zatražio je da se panel Apelacionog suda sazvan 4. februara 2021. ponovo formira u istom sastavu.⁶⁵

33. Dana 17. septembra 2021. predsednica Specijalizovanih veća odbila je te zahteve.⁶⁶ Predsednica Specijalizovanih veća je napomenula da je sastav panela odredila na osnovu članova 30(3) i 33(1)(c) Zakona, kao i da sudija nije „uklonjen“ ili „zamenjen“, već da je sazvan novi panel koji će rešavati interlokutornu žalbu, u skladu sa Zakonom i Pravilnikom.⁶⁷ S tim u vezi, predsednica Specijalizovanih veća napomenula je i da se rad panela u određenom sastavu okončava s donošenjem

⁶³ KSC-BC-2020-06, F00449, Thači Defence request for reconsideration of the 24 August 2021 Decision on application for the recusal of the President /Zahtev Tačijeve odbrane za ponovno razmatranje odluke od 24. avgusta 2021. o zahtevu za izuzeće predsednice Specijalizovanih veća/, javno, 31. avgust 2021.

⁶⁴ KSC-BC-2020-06, F00457, Thači Defence application for the disqualification of Judge Emilio Gatti from the Court of Appeals panel adjudicating Mr Thači's appeals on provisional release and jurisdiction, annulment of the decisions of the President Nos. KSC-BC-2020-06/IA010/F00005 and KSC-BC-2020-06/IA009/F00015, dated 26 August 2021 and 30 August 2021, respectively, and the reinstatement of the Court of Appeals panel appointed by the President by decision KSC-BC-2020-06/IA004/F00002, dated 4 February 2021, to rule on Mr Thači's appeals on provisional release and jurisdiction /Zahtev Tačijeve odbrane da se sudija Emilio Gati diskvalifikuje iz panela Apelacionog suda koji rešava žalbu g. Tačija na odluku o privremenom puštanju na slobodu i žalbu o nadležnosti, da se ukinu odluka predsednice suda KSC-BC-2020-06/IA010/F00005 od 26. avgusta 2021. i odluka predsednice suda KSC-BC-2020-06/IA009/F00015 od 30. avgusta 2021, te da se potvrdi isti sastav panela Apelacionog suda koji je predsednica Trendafilova imenovala odlukom KSC-BC-2020-06/IA004/F00002 od 4. februara 2021. da bi rešavao i Tačijevu žalbu na odluku o privremenom puštanju na slobodu i žalbu o nadležnosti/, javno, 6. septembar 2021. (u daljem tekstu: zahtev za diskvalifikaciju), s poverljivim Prilogom 1 i javnim Prilogom 2.

⁶⁵ Zahtev za diskvalifikaciju, stavovi 7, 45, gde se upućuje na odluku o sastavu panela Apelacionog suda.

⁶⁶ KSC-BC-2020-06, F00476, Decision on applications for reconsideration and disqualification of a judge from a Court of Appeals panel /Odluka po zahtevima za ponovno razmatranje i diskvalifikaciju jednog sudije panela Apelacionog suda/, javno, 17. septembar 2021. (u daljem tekstu: odluka predsednice Specijalizovanih veća).

⁶⁷ Odluka predsednice Specijalizovanih veća, stavovi 45–46.

odluke u fazi postupka za koju je taj panel sazvan.⁶⁸ Što se tiče diskvalifikovanja i ponovnog sazivanja panela u prvobitnom sastavu, predsednica Specijalizovanih veća podsetila je da je, prema Zakonu, ona nadležna instanca za raspoređivanje sudija u panele i zaključila da su tvrdnje podnosioca zahteva neutemeljene.⁶⁹

III. NAVODI O POVREDI PRAVA

34. Podnosilac zahteva u svom zahtevu za ocenu ustavnosti iznosi tri navoda o povredi prava. Prvo, on tvrdi da je povređeno njegovo osnovno pravo da mu sudi sud „ustanovljen zakonom“, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije, pošto optužbe protiv njega izlaze iz okvira Izveštaja Saveta Evrope, pa Specijalizovana veća nemaju nadležnost da sude po tim optužbama.

35. Drugo, podnosilac zahteva tvrdi da prilikom razmatranja njegovog prigovora nenadležnosti Specijalizovanih veća (v. gore, stav 25), panel Apelacionog suda nije uzeo u razmatranje njegov važan argument o „vanrednoj“ prirodi Specijalizovanih veća prema članu 103(7) Ustava. Kako tvrdi podnosilac zahteva, panel Apelacionog suda je time povredio njegovo osnovno pravo da mu se saopšti obrazloženje, garantovano članom 6(1) Konvencije.

36. I na kraju, podnosilac zahteva tvrdi da je određivanjem sastava panela Apelacionog suda koji će rešavati njegovu interlokutornu žalbu prekršen Zakon, pošto se sastav tog panela razlikuje od sastava panela koji je odlučivao o njegovoj prvoj interlokutornoj žalbi, podnetoj 4. februara 2021. (v. gore, stav 21). S tim u vezi, podnosilac zahteva pozvao se na pravo da mu se sudi pred „nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom“, prema članu 31(2) Ustava i članu 6(1) Konvencije.

⁶⁸ Odluka predsednice Specijalizovanih veća, stavovi 47–51.

⁶⁹ Odluka predsednice Specijalizovanih veća, stavovi 46, 51.

IV. NADLEŽNOST

37. Veće podseća da je zahtev za ocenu ustavnosti podnet na osnovu člana 113(7) Ustava, kao i da podnosilac u zahtevu osporava postupak koji se protiv njega vodi pred Specijalizovanim većima, konkretno, nadležnost Specijalizovanih veća da presuđuju po optužbama podignutim protiv njega, obrazloženje izneto u pobijanoj odluci o pitanju nadležnosti Specijalizovanih veća i sastav panela Apelacionog suda. Prema tome, zahtev za ocenu ustavnosti se tiče Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva, kako je to predviđeno članom 162(3) Ustava i članovima 3(1) i 49(2) Zakona, što znači da je ovo veće nadležno da odlučuje o njemu.

V. PRELIMINARNO PITANJE: UTISAK PRISTRASNOSTI

(a) Tvrđnje strana u postupku

38. Veće najpre primećuje da podnosilac zahteva tvrdi da je pozivanjem tužilaštva i podnosioca zahteva da se izjasne o konkretnim pitanjima vezanim za dopuštenost zahteva za ocenu ustavnosti Veće pokazalo da je pristrasno u pogledu njegove dopuštenosti.⁷⁰ Osim toga, podnosilac zahteva tvrdi i da je Veće iznošenjem nekih relevantnih podataka, na primer, da je postupak još u toku, ukazalo tužilaštvu na argumente kojima bi moglo da ospori zahtev za ocenu ustavnosti.⁷¹

39. S tim u vezi, podnosilac zahteva tvrdi da tužilaštvo, prema članu 35(2)(i) Zakona, ima „dužnost“ da odgovori na zahtev za ocenu ustavnosti i da je prvo trebalo da odgovori na ceo zahtev za ocenu ustavnosti, a ne samo na neke njegove delove.⁷² Prema članu 22 Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon o Ustavnom sudu), takva dužnost da se odgovori postoji i u postupcima pred Ustavnim sudom Kosova.⁷³ Dalje, pravilo 15(2) Poslovnika ne pruža pravni

⁷⁰ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 2.

⁷¹ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stavovi 2, 4–5.

⁷² Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 3.

⁷³ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 3.

osnov za pitanja koja su tako specifična kao što su pitanja koja je Veće postavilo o dopuštenosti zahteva za ocenu ustavnosti.⁷⁴

40. Podnosilac zahteva, dakle, tvrdi da je postupkom pred ovim većem povređeno njegovo pravo da mu sudi nepristrasan sud, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.⁷⁵

(b) Ocena Veća

41. Pre svega, Veće podseća na to da je, prema članu 113(7) Ustava i članu 49(1) i (3) Zakona, njegov zadatak da oceni da li nepravilnosti na koje se žali podnosilac zahteva predstavljaju kršenje njegovih Ustavom zajemčenih ličnih prava i sloboda. Prema tome, ovo veće ne odlučuje o krivici podnosioca zahteva niti ima funkciju apelacionog suda koji razmatra odluke drugih panela Specijalizovanih veća.⁷⁶

42. Međutim, pre nego što oceni da li su osnovna prava podnosioca zahteva povređena, Veće, pošto je utvrdilo da je nadležno, najpre mora da oceni da li je zahtev za ocenu ustavnosti dopušten. To proizlazi iz člana 113(1) Ustava, prema kom Ustavni sud „odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način”.⁷⁷ Dalje, pravilom 15(1) Poslovnika predviđeno je da panel Ustavnog suda

⁷⁴ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 6.

⁷⁵ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stavovi 2, 7.

⁷⁶ Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional Review of Judgment PML No. 44/2018 of the Supreme Court of 10 April 2018*, KI 72/18, Resolution on inadmissibility, 22. novembar 2018. (14. decembar 2018), stavovi 40–41; *Imer Ibrahimović et. Al. vs. 49 Individual judgments of the Supreme Court of the Republic of Kosovo*, KI 40/09, Judgment, 23. jun 2010, stav 66; *Constitutional review of the Judgment of the Supreme court of Kosovo Rev. 383/2008, dated 10 June 2011*, KI 140/11, Resolution on inadmissibility, 11. jul 2012 (12. jul 2012), stav 29.

⁷⁷ V. KSC-CC-2020-08, F00020/RED, Public redacted version of decision on the referral of [REDACTED] further to a decision of the Single Judge /Javna redigovana verzija odluke po zahtevu [REDIGOVANO] za ocenu ustavnosti odluke sudije pojedinca/ (u daljem tekstu: odluka u vezi sa odlukom sudije pojedinca), javno, 20. april 2020, stav 37. V. takođe Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of decision Ae no. 287/18 of the Court of Appeals of 27 May 2019 and decision I.EK. no. 330/2019 of the Basic Court in Prishtina, Department for Commercial Matters, of 1 August 2019*, KI 195/19, Judgment, 5. maj 2021. (31. maj 2021), stavovi 68–69; *Constitutional review of decision Pml no. 313/2018 of the Supreme Court of 10 December 2018*, KI 12/19, Resolution on inadmissibility, 10. april 2019. (3. maj 2019), stavovi 30–31; *Constitutional review of judgment Pml no. 41/2017 of the Supreme Court of the Republic of Kosovo of 3 July 2017*, KI 119/17, Resolution on inadmissibility, 3. april 2019. (3. maj 2019), stavovi 35–36.

odlučuje o dopuštenosti i/ili osnovanosti zahteva podnetog na osnovu člana 49 Zakona. To znači da je pitanje da li je zahtev za ocenu ustavnosti dopušten prvi korak u njegovom razmatranju. Činjenica da je u ovom slučaju Veće zatražilo konkretna izjašnjenja o dopuštenosti zahteva za ocenu ustavnosti ne ukazuje, dakle, na pristrasnost Veća, već samo znači da ono čini prvi korak u razmatranju tog zahteva i da vrši svoju dužnost iz člana 113(1) Ustava da oceni da li je zahtev za ocenu ustavnosti dopušten.

43. Što se tiče razmatranja dopuštenosti zahteva za ocenu ustavnosti, Veće primećuje da je podnosilac zahteva u suštini izneo tvrdnju da je tužilaštvo bilo dužno da ospori dopuštenost, a da je Veće, postavivši konkretna pitanja, pomoglo tužilaštvu da tu dužnost i ispuni. U tom pogledu, Veće ponavlja da ono, prema članu 113(1) Ustava, u svim predmetima najpre mora da utvrdi da li je zahtev za ocenu ustavnosti dopušten ili nije. Prilikom ocenjivanja dopuštenosti, Veće nije ni na koji način ograničeno izjašnjenjem tužilaštva, budući da *ex officio* mora da ispita dopuštenost.

44. Slično tome, pravilom 14 Poslovnika predviđeno je da Veće u pojedinim slučajevima zahtev za ocenu ustavnosti podnet na osnovu člana 49 Zakona može „po kratkom postupku“ da odbaci kao nedopušten. To znači da veće može da odbaci zahtev za ocenu ustavnosti bez traženja izjašnjenja o njemu. Ukoliko, međutim, Veće reši da zatraži ta izjašnjenja, pravilom 15(2) Poslovnika utvrđeno je da ono „po potrebi“ može da zatraži dodatna izjašnjenja. Veće je, u ovim okolnostima, smatralo da postoji potreba da zatraži izjašnjenja kako bi mu pomogla prilikom razmatranja pitanja dopuštenosti zahteva za ocenu ustavnosti. Podnosiocu zahteva time nije naneta šteta, već je on, naprotiv, dobio dodatnu priliku da iznese mišljenje o dopuštenosti svog zahteva za ocenu ustavnosti i da potom odgovori na izjašnjenje tužilaštva.

45. S tim u vezi Veće, dalje, primećuje da član 35(2)(i) Zakona tužilaštvu daje pravni osnov da odgovori na određene zahteve upućene Veću, ali se tim članom Veću ne nameće obaveza da takav odgovor i zahteva.

46. Dalje, Veće primećuje da podnosilac zahteva, kako se čini, tvrdi da u postupcima pred Ustavnim sudom Kosova tamošnje tužilaštvo odgovara na zahtev za ocenu ustavnosti u celosti, a ne samo na pojedina pitanja koja se u njemu pokreću. S tim u vezi podnosilac zahteva upućuje na član 22 Zakona o Ustavnom sudu, koji glasi: „Suprotnoj stranki na raspolaganju stoji četrdeset pet (45) dana od dana prijema podneska da [...] podnese svoj odgovor na podnesak.” Ovo veće napominje da je razmatranje zahteva za ocenu ustavnosti regulisano pravilom 15(2) Poslovnika i da, prema članu 3(4) Zakona, član 22 Zakona o Ustavnom sudu nije merodavan.

47. Osim toga, kad je reč o zahtevima za ocenu ustavnosti u vezi s navodima o kršenju osnovnih prava u kontekstu krivičnog postupka sudska praksa Ustavnog suda Kosova ne ide u prilog tvrdnjama podnosioca zahteva. Naime, Ustavni sud Kosova po pravilu ne traži izjašnjenja od tužilaštva.⁷⁸ Na primer, u predmetu br. KI 70/21 podnosilac zahteva tvrdio je, između ostalog, da je povređeno njegovo pravo na pravično i nepristrasno suđenje. U odluci Ustavnog suda u tom predmetu vidi se da se od tužilaštva nije tražilo da se izjasni o zahtevu za ocenu ustavnosti.⁷⁹ Isto tako ni u predmetima br. KI 31/21 i KI 193/19, u kojima su izneti navodi o povredi prava na

⁷⁸ Upor. Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Judgment Pml.no. 29/2021 of the Supreme Court of Kosovo, of 13 April 2021*, KI 113/21, Judgment, 5. januar 2022. (20. decembar 2021), stav 9; *Constitutional review of Decision PN. No. 426/2020 of the Court of Appeals of 23 June 2020*, KI 142/20, Resolution on inadmissibility, 10. jun 2021. (20. maj 2021), stav 9; *Constitutional Review of the Judgment Rev. no. 324/2019 of the Supreme Court of Kosovo of 17 October 2019*, KI 05/20, Resolution on inadmissibility, 12. april 2021. (29. mart 2021), stav 11.

⁷⁹ Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional Review of the Judgment Pml.no. 293/2020 of the Supreme Court of Kosovo, of 10 November 2020*, KI 70/21, Resolution on inadmissibility, 2. jun 2021. (21. jun 2021), stavovi 6–13.

pravično suđenje, od tužilaštva nije traženo da se izjasni o zahtevima za ocenu ustavnosti.⁸⁰

48. Veće takođe primećuje da Evropski sud za ljudska prava, naročito u složenijim predmetima, redovno postavlja konkretna pitanja i podnosiocu zahteva i vladi kao suprotnoj strani, i to ne samo o dopuštenosti žalbi koje su mu uložene nego i o njihovoj osnovanosti.⁸¹

(c) Zaključak

49. S obzirom na navedeno, ovo veće ne može da prihvati tvrdnju da je na ma koji način prejudiciralo tekući postupak time što je podnosiocu zahteva i tužilaštvu postavilo konkretna pitanja o dopuštenosti zahteva za ocenu ustavnosti.

VI. DOPUŠTENOST

A. POVREDA ČLANA 31(2) USTAVA I ČLANA 6(1) KONVENCIJE: OPTUŽBE PROTIV PODNOSIOCA ZAHTEVA

50. Podnosilac zahteva tvrdi da optužbe protiv njega izlaze iz okvira Izveštaja Saveta Evrope, pa Specijalizovana veća nemaju nadležnost da mu sude po tim optužbama.⁸² Pošto Specijalizovana veća nemaju nadležnost da mu sude po tim optužbama, povređeno je njegovo osnovno pravo da mu sudi sud „ustanovljen zakonom“, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.⁸³

⁸⁰ Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Judgment PML.no.224/2020 of the Supreme Court of Kosovo, of 17 September 2020*, KI 31/21, Resolution on inadmissibility, 5. maj 2021. (21. maj 2021), stavovi 6–12; *Constitutional review of Judgment Pml.no.36/2019 of the Supreme Court, of 5 June 2019*, KI 193/19, Judgment, 17. decembar 2020. (31. decembar 2020), stavovi 5–14.

⁸¹ ECtHR, *Milovanović and Jakovljević v. Serbia* (communication), no. 16489/20, 10. mart 2022; *Zec v. Croatia* (communication), no. 35853/19, 2. jun 2021; *Biba v. Albania* (communication), no. 24228/18, 10. maj 2021.

⁸² Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 4–7.

⁸³ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 7, 21–44.

51. S tim u vezi, Veće primećuje da se ti navodi zaista tiču prava podnosioca zahteva da mu sudi sud „ustanovljen zakonom“, garantovanog članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.⁸⁴ Što se tiče primene člana 6(1) Konvencije, Veće podseća da je članom 22(2) Ustava taj član Konvencije merodavan na ustavnom nivou.⁸⁵

52. Međutim, da bi moglo da ispituje osnovanost navoda koje je izneo podnosilac zahteva, Veće prvo mora da utvrdi da li je zahtev dopušten.⁸⁶ Zato će Veće sad oceniti da li su u ovom postupku ispunjeni uslovi dopuštenosti, izneti u Ustavu, Zakonu i Pravilniku.

1. Da li je zahtev preuranjen

53. Veće podseća da su, prema članu 113(7) Ustava i članu 49(3) Zakona, „pojedinci ovlašćeni [...] da Specijalizovanom veću Ustavnog suda predaju podneske u vezi sa navodnim povredama njihovih Ustavom zagantovanih individualnih prava i sloboda“. Prema pravilu 14(f) Pravilnika, zahtev za ocenu ustavnosti nije dopušten ako ništa od onog što je navedeno u njemu ne ukazuje na moguću povredu ustavnog prava.

(a) Granice ocene

54. Veće napominje da podnosilac zahteva tvrdi da optužbe protiv njega izlaze iz okvira nadležnosti Specijalizovanih veća i da su time prekršeni član 31(2) Ustava i član 6(1) Konvencije. Veće napominje i da je postupak protiv podnosioca zahteva još u toku i da o navodima iz optužnice još nije odlučeno. Stoga se nameće pitanje da li

⁸⁴ ECtHR, *Jorgic v. Germany*, no. 74613/01, 12. jul 2007, stav 65; *Richert v. Poland*, no. 54809/07, 25. oktobar 2011, stav 41.

⁸⁵ KSC-CC-2019-07, F00013, Decision on the Referral of Driton Lajçi Concerning Interview Procedure by the Specialist Prosecutor's Office /Odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti postupka vođenja informativnog razgovora od strane Specijalizovanog tužilaštva/, javno, 13. januar 2020. (u daljem tekstu: odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti), stav 15. Kada je reč o unošenju Konvencije i pratećih Protokola u zakon Kosova na ustavnom nivou, v. Kosovo, Constitutional Court, *Judgment*, KO 01/09, 27. januar 2010. (18. mart 2010), stav 40.

⁸⁶ V. odluku u vezi sa odlukom sudije pojedinca, stav 37. V. takođe KI 12/19, op. cit., stav 30; KI 195/19, op. cit., stav 68; KI 119/17, op. cit., stav 35.

podnosilac zahteva može da se žali da su mu navedena prava povređena.

(b) Tvrdnje strana u postupku

55. Podnosilac zahteva smatra da u ovoj fazi postupka može da se žali da su mu navedena prava povređena.⁸⁷ On tvrdi da tužilaštvo u svom izjašnjenju nije iznelo konkretne pravne izvore kojima bi potkrepilo tvrdnju da se pravičnost postupka prema članu 31(2) Ustava i članu 6(1) Konvencije mora ocenjivati u celini.⁸⁸ Upućujući na predmete *Dvorski v. Croatia* i *Imbrioscia v. Switzerland*, podnosilac zahteva tvrdi da su član 31(2) Ustava i član 6(1) Konvencije primenjivi u preliminarnim fazama krivičnog postupka.⁸⁹ Podnosilac zahteva upućuje i na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Kosova o primeni prava na pravično suđenje u preliminarnim fazama građanskih parnica.⁹⁰

56. Podnosilac zahteva tvrdi i da bi se takve preliminarne faze mogle odraziti na trajanje postupka.⁹¹ Ako bi bio prisiljen da ustavnu žalbu na nadležnost Specijalizovanih veća podnosi na kraju krivičnog postupka, to bi već samo po sebi bilo kazna, tvrdi podnosilac zahteva.⁹² Podnosilac dalje tvrdi da se u zaključcima Veća u odluci po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti navodi da bi konačna odluka sudije za prethodni postupak o nekom preliminarnom podnesku ujedno mogla biti i konačna odluka u krivičnom postupku, na koju bi se pred ovim većem mogla uložiti žalba.⁹³

⁸⁷ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stavovi 23–28.

⁸⁸ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 24.

⁸⁹ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 25, gde se upućuje na ECtHR, *Dvorski v. Croatia*, no. 25703/11, 20. oktobar 2015, stav 76, i ECtHR, *Imbrioscia v. Switzerland*, no. 13972/88, 24. novembar 1993, stav 37.

⁹⁰ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stavovi 25–26, gde se upućuje na Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Judgment Rev. no 185/2017 of the Court of Appeals, of 11 August 2017, and Decision IV. EK. C. No. 273/2016 of the Basic Court in Prishtina, of 14 June 2017*, KI 122/17, 18. april 2018. (30. april 2018), stav 127, i sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava na koju se tamo poziva.

⁹¹ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 27.

⁹² Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 27.

⁹³ Izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 16, gde se upućuje na KSC-CC-2019-07, F00013, Decision on the Referral of Driton Lajçi Concerning Interview Procedure by the Specialist Prosecutor's Office /Odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti postupka vođenja informativnog razgovora od strane

57. Tužilaštvo tvrdi da se zahtev zbog navodne povrede prava na pravično suđenje, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije, može oceniti tek pošto se krivični postupak okonča,⁹⁴ te da je zahtev preuranjen, budući da je postupak protiv podnosioca još uvek u toku.⁹⁵ Upućujući na predmet *Lenev v. Bulgaria*, tužilaštvo tvrdi da u slučaju da bude oslobođeno krivice ili da postupak bude prekinut lice ne može tvrditi da mu je povređeno pravo na pravično suđenje. Taj zaključak je, dakle, logično morao je biti izveden iz činjenice da pravo na pravično suđenje treba ispitivati celovito tek po okončanju postupka.⁹⁶

(c) Ocena Veća

58. Veće najpre napominje da se navod podnosioca zahteva da optužbe protiv njega izlaze iz okvira nadležnosti Specijalizovanih veća tiče jednog posebnog aspekta prava na pravično suđenje, garantovanog članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije, naime, prava podnosioca zahteva da optužbe protiv njega ocenjuje sud „ustanovljen zakonom”.⁹⁷

59. Veće primećuje da je krivični postupak protiv podnosioca zahteva još uvek u toku i da će sporne optužbe tek analizirati i o njima odlučivati pretresni panel, a eventualno i panel Apelacionog i panel Vrhovnog suda, u skladu s njihovom nadležnošću. Tokom krivičnog postupka, konkretne optužbe će prema potrebi ocenjivati i pravno okvalifikovati nadležni paneli, u skladu s nadležnošću Specijalizovanih veća. U ovoj fazi postupka, dakle, nije poznato kako će optužbe protiv podnosioca zahteva biti okvalifikovane i šta će se o njima biti odlučeno.

Specijalizovanog tužilaštva/, 13. januar 2020. (u daljem tekstu: odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti), stav 24.

⁹⁴ Izjašnjenje tužilaštva, stav 26.

⁹⁵ Izjašnjenje tužilaštva, stavovi 26, 31.

⁹⁶ Izjašnjenje tužilaštva, stav 30, gde se upućuje na ECtHR, *Lenev v. Bulgaria*, no. 41452/07, 4. decembar 2012, stav 158.

⁹⁷ ECtHR, *Richert v. Poland*, op. cit., stav 41; *Jorgic v. Germany*, op. cit., stav 64.

60. U tom smislu ishod postupka može biti važan kad se odlučuje o pitanju da li neko može da tvrdi da mu je povređeno pravo na pravično suđenje, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije. Veće napominje da je Evropski sud za ljudska prava u predmetima *Sakhnovskiy v. Russia* [GC] i *Oleksy v. Poland* zaključio da lice ne može tvrditi da mu je povređeno pravo na pravično suđenje iz člana 6(1) Konvencije ako je postupak koji se vodio protiv njega prekinut ili ako je lice oslobođeno krivice.⁹⁸ Izuzeci od ovog pravila su malobrojni i obuhvataju tvrdnje koje se tiču trajanja postupka.⁹⁹ Međutim, Veće napominje da nema potrebe da razmatra kako bi primenilo tu sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, budući da optužbe protiv podnosioca zahteva još nisu analizirane i da o njima još nije odlučeno, te da ishod krivičnog postupka nije poznat.

61. Što se tiče tvrdnje podnosioca zahteva da odredba o pravu na pravično suđenje iz člana 31(2) Ustava i člana 6(1) Konvencije važi u svim fazama postupka, Veće zaključuje da podnosilac zahteva tvrdi da se poštovanje prava na pravično suđenje može razmatrati u svakoj pojedinačnoj fazi krivičnog postupka. U tom pogledu, Veće primećuje da se sudska praksa Evropskog sud za ljudska prava na koju podnosilac zahteva upućuje kad govori o povredi prava u ranoj fazi krivičnog postupka tiče pitanja da li je postupak u celini, pošto je okončan, bio pravičan.¹⁰⁰ Evropski sud za ljudska prava je u oba navedena predmeta razmatrao pitanje da li se navodna povreda prava, do koje je došlo u ranoj fazi krivičnog postupka, odrazila na pravičnost suđenja u celini nakon izricanja osuđujuće presude u krivičnom postupku.¹⁰¹

62. Dalje, Veće napominje da je u predmetu br. KI 122/17 Ustavni sud Kosova razmatrao navode o kršenju prava u svetlu pitanja da li se ono odrazilo na pravičnost

⁹⁸ ECtHR, *Sakhnovskiy v. Russia* [GC], no. 21272/03, 2. novembar 2010, stav 77; *Oleksy v. Poland*, no. 1379/06, 16. jun 2009.

⁹⁹ ECtHR, *Osmanov and Husseinov v. Bulgaria* (dec.), nos 54178/00 and 59901/00, 4. septembar 2003.

¹⁰⁰ *Dvorski v. Croatia* [GC], op. cit., stavovi 57, 112; *Imbrioscia v. Switzerland*, op. cit., stav 35.

¹⁰¹ *Dvorski v. Croatia* [GC], op. cit., stavovi 49, 55; *Imbrioscia v. Switzerland*, op. cit., stavovi 21, 23, 26.

suđenja u celini, i to po okončanju građanske parnice.¹⁰² Pomenuti predmet se vodio po navodima o povredi prava u ranoj fazi postupka, i oni su razmatrane tek po okončanju postupka, pa Veće smatra da to ne menja ništa na zaključku da ishod postupka može da se odrazi na odluku o tome da li podnosilac zahteva može da iznese prigovor da su mu prava povređena.

63. Veće napominje da odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti na koju podnosilac zahteva upućuje ne ide u prilog njegovoj tvrdnji, pošto je i u tom predmetu veće zaključilo da je zahtev za ocenu ustavnosti preuranjen, pa time i nedopušten.¹⁰³ Za razliku od ovog slučaja, Veće je u odluci po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti zaključilo da je pravno sredstvo kom je pojedinac, osumnjičeni, mogao pribeći pravno sredstvo za koje je Veće smatralo da ga ne može uzeti u obzir u toj situaciji.¹⁰⁴ Osim toga, u tom slučaju radilo se o istražnoj fazi postupka i panel još nije bio sazvan.

64. Što se tiče tvrdnje podnosioca zahteva o mogućnosti da će se voditi nepotreban postupak, čini se da podnosilac zahteva tvrdi da je zbog dužine krivičnog postupka prekršen član 31(2) Ustava i član 6(1) Konvencije. Veće u vezi s tim napominje da je podnosilac zahteva naveo zaseban oblik kršenja člana 31(2) Ustava i člana 6(1) Konvencije: povredu prava da mu sudi „sud ustanovljen zakonom“. Podnosilac zahteva, dakle, nije izneo prigovor na predugo trajanje postupka. Ocenjivanje prigovora na trajanje postupka zahtevalo bi drugačija razmatranja, ali se to ne bi odrazilo na ocenu tvrdnji iz ovog prigovora o sudu „ustanovljenom zakonom“, pošto je to u ovom trenutku samo hipotetička zamerka.

(d) Zaključak

65. Veće stoga nalazi da je, u svetlu onoga što je iznelo o povredi prava podnosioca

¹⁰² KI 122/17, stav 176.

¹⁰³ Odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti, stavovi 24–25.

¹⁰⁴ Odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti, stavovi 28–29.

zahteva, njegov prigovor u ovoj fazi postupka preuranjen, te da stoga mora biti proglašen nedopuštenim, u skladu sa članom 113(7) Ustava, članom 49(3) Zakona i pravilom 14(f) Poslovnika.

66. No, iako smatra da zahtevi za ocenu ustavnosti moraju biti odbačeni iz navedenih razloga, Veće podseća da, prema članu 113(7) Ustava, članu 49(3) Zakona i pravilu 20(1)(a) Poslovnika, pojedinci mogu Veću podneti zahtev za ocenu ustavnosti nakon što su iscrpili sve raspoložive pravne lekove predviđene zakonom za navedenu povredu. S tim u vezi, Veće napominje da, prema članu 47 Zakona, panel Vrhovnog suda Specijalizovanih veća u određenim izričito pobrojanim prilikama razmatra žalbe na presudu panela Apelacionog suda, a da član 48(6) i (7) Zakona predviđa da u slučaju konačne presude panelu Vrhovnog suda Specijalizovanih veća može da se podnese zahtev za zaštitu zakonitosti, između ostalog i u slučaju povrede krivičnopravnih odredbi.¹⁰⁵

67. Stoga se nameće zaključak da se ta pravna sredstva moraju uzeti u obzir kad se razmatra uslov iscrpljivanja pravnih lekova u slučajevima povrede člana 31(2) Ustava i člana 6(1) Konvencije.¹⁰⁶ Kako je ovaj zahtev, međutim, preuranjen, Veće smatra da u ovom trenutku nema potrebe da donosi odluku o uslovu iscrpljivanja pravnih lekova.

¹⁰⁵ Veće prima na znanje izjašnjenje podnosioca zahteva o iscrpljivanju pravnih sredstava, v. zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 7, 65; izjašnjenje podnosioca zahteva, stavovi 9–22, gde se upućuje, između ostalog, na Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Judgment Rev. no. 50/2016, of the Supreme court of Kosovo, of 4 April 2016*, KI 102/16, 14. decembar 2016. (2. mart 2017), stav 38. V. takođe izjašnjenje tužilaštva, stavovi 2, 13–17, 20, 27–28.

¹⁰⁶ V. Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Judgment of the Supreme Court of the Republic of Kosovo, PML 125/14, dated 8 July 2014*, KI 185/14, Resolution on inadmissibility, 8. juli 2015. (28. septembar 2015), stavovi 11–13, 28–29; KI 119/17, op. cit., stavovi 15–28, 37–38; *Constitutional Review of Judgments of the District Court in Prishtina P.nr.529/06 dated 15 March 2007, and Supreme Court of Kosovo pp.nr. 200/07 dated 5 July 2007, and District Court in Prishtina P.nr.465/07 dated 12 December 2008*, KI 113/10, Resolution on inadmissibility, 23. maj 2011. (3. novembar 2011), stavovi 20–24. S tim u vezi, Veće primećuje da je praksom Ustavnog suda u vezi s navodima o kršenju člana 31 Ustava i člana 6 Konvencije utvrđeno da pravilo o iscrpljivanju pravnih sredstava prema članu 113(7) Ustava u principu zahteva da žalilac navode o povredi prava, bar u njihovoj suštini, iznese pred Vrhovnim sudom u postupku za zaštitu zakonitosti.

68. Iako se pomenuti zahtev mora odbaciti kao preuranjen, Veće napominje da se njime pokreće jedno fundamentalno pitanje vezano za rad Specijalizovanih veća, a to je pitanje da li je njihova nadležnost, onako kako je utvrđena Zakonom, ograničena na sadržaj Izveštaja Saveta Evrope. Budući da je to pitanje od suštinskog značaja za rad Specijalizovanih veća, Veće smatra da je primereno da ga razmotri. Međutim, s obzirom na preuranjenost zahteva, Veće mora da vodi računa o tome da u ovoj fazi postupka ne uđe u domen rada drugih panela Specijalizovanih veća i ne umeša se u njihove odluke o pravnim i činjeničnim pitanjima relevantnim za njihove predmete.

2. Da li se stiče utisak o povredi prava

(a) Granice ocene

69. Kao što je već rečeno, Veće najpre mora da podseti na to da su drugi paneli Specijalizovanih veća zaduženi da u skladu sa svojom nadležnošću ocenjuju činjenice i dokaze i da tumače i primenjuju pravne odredbe relevantne za predmet u kojem postupaju.¹⁰⁷ Kao što se vidi iz ranije prakse Veća, nakon što su nadležni paneli analizirali ta pitanja, Veće može da ocenjuje zaključke panelâ koji se tiču osnovnih prava i sloboda garantovanih Ustavom.¹⁰⁸ Pored toga, kao što je već napomenulo, Veće ističe da je pitanje da li je nadležnost Specijalizovanih veća ograničena na specifični sadržaj Izveštaja Saveta Evrope pitanje od ogromnog i suštinskog značaja sa stanovišta normativnog okvira Specijalizovanih veća.

¹⁰⁷ V. Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of 16 decisions of the Supreme Court of Kosovo rendered between 26 March and 12 April 2018*, KI 96/18 et al., Resolution on inadmissibility, 30. januar 2019. (19. februar 2019), stav 51; *Request for constitutional review of judgment Pml no. 225/2017 of the Supreme Court of 18 December 2017*, KI 37/18, Resolution on inadmissibility, 30. maj 2018. (11. jun 2018), stav 39; *Constitutional review of decision PA-II-KZ-II-7/15 of the Supreme Court of Kosovo of 26 November 2015*, KI 15/16, Resolution on inadmissibility, 16. mart 2016. (5. april 2016), stav 40; *Request for constitutional review of judgment Pml-Kzz no. 170/2014 of the Supreme Court of Kosovo of 19 February 2015*, KI 38/15, Resolution on inadmissibility, 11. septembar 2015. (2. novembar 2015), stav 30.

¹⁰⁸ Odluka u vezi sa odlukom sudije pojedinca, stav 36. V. ECtHR, *Sisojeva and Others v. Latvia* (striking out) [GC], no. 60654/00, ECHR 2007-I, stav 89. V. Kosovo, Constitutional Court, KI 37/18, op. cit., stavovi 41–43; *Constitutional review of Judgment of Supreme Court in Pkl no. 45/12 dated 18 June 2012*, KI 85/12 and KI 86/12, Resolution on inadmissibility, 21. januar 2013 (22. januar 2013), stav 28.

70. S obzirom na to, Veće zaključuje da je u ovoj fazi postupka opravdano razmatrati pitanje da li se na osnovu zaključka panela Apelacionog suda o granicama nadležnosti Specijalizovanih veća stiče utisak o povredi prava podnosioca zahteva da mu sudi „sud ustanovljen zakonom“, garantovanog članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije, prema pravilu 14(f) Poslovnika.

(b) Tvrđnje strana u postupku

71. Podnosilac zahteva tvrdi da optužbe iznete u optužnici ne spadaju u nadležnost Specijalizovanih veća, budući da nisu u vezi sa sadržajem Izveštaja Saveta Evrope, te da je time povređeno njegovo pravu da mu sudi sud „ustanovljen zakonom“, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.¹⁰⁹ Podnosilac zahteva tvrdi da je panel Apelacionog suda pogrešio kad je zaključio da optužnica koja sadrži uopštene navode o ratnim zločinima i zločinima protiv čovečnosti stoji u vezi sa specifičnim navodima iz Izveštaja Saveta Evrope.¹¹⁰ Podnosilac zahteva kaže da je uslov iznet u članu 6(1) Zakona, naime da optužbe moraju biti u vezi s Izveštajem Saveta Evrope, „najstrože“ i „najvažnije“ ograničenje nadležnosti Specijalizovanih veća.¹¹¹

72. Tužilaštvo tvrdi da tumačenje zakona spada u nadležnost redovnih sudova i da Veće, prema članu 49 Zakona, nema zadatak da preispituje njihove odluke o pravnim i činjeničnim pitanjima.¹¹² Kako tužilaštvo tvrdi, tumačenje zakona, pa tako i odredbi međunarodnog prava koje su unete u domaće zakonodavstvo, zadatak je redovnih sudova,¹¹³ a intervencija ovog veća potrebna je samo ako je greška „flagrantno i očigledno arbitrarna“.¹¹⁴ Tužilaštvo tvrdi da se u glavnim tvrdnjama podnosioca

¹⁰⁹ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 1–4, 21–44.

¹¹⁰ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 32–36, 42.

¹¹¹ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 35–36, 43.

¹¹² Izjašnjenje tužilaštva, stavovi 33–40.

¹¹³ Izjašnjenje tužilaštva, stav 38, gde se upućuje na Kosovo, Constitutional Court, *Request for constitutional review of Judgment PML. No. 325/2020 of the Supreme Court of 16 December 2020*, KI 11/21, Resolution on Inadmissibility, 25. mart 2021. (31. maj 2021).

¹¹⁴ Izjašnjenje tužilaštva, stav 35, gde se upućuje na odluku u vezi sa odlukom sudije pojedinca, stav 36.

zahteva o stvarnoj nadležnosti ne pokreće pitanje *prima facie* povrede Ustava ili povrede prava.¹¹⁵

(c) Ocena Veća

73. Veće podseća da je članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije garantovano pravo podnosioca zahteva da mu po optužbama za krivična dela sudi sud „ustanovljen zakonom“. Formulacijom „ustanovljen zakonom“ u tim odredbama obuhvaćena je i nadležnost nad podnosiocem zahteva. To znači da uslov da sud mora biti nadležan mora biti u skladu s merodavnim „zakonom“.¹¹⁶

74. Zato Veće prvo mora da utvrdi kojim je „zakonom“ u ovom slučaju utvrđena nadležnost Specijalizovanih veća u vezi sa Izveštajem Saveta Evrope. Veće podseća u vezi s tim da zakon tumače i primenjuju pre svega drugi paneli Specijalizovanih veća (v. gore, stav 69). S tim u vezi, Veće napominje da su se sudija za prethodni postupak i panel Apelacionog suda prilikom utvrđivanja nadležnosti Specijalizovanih veća u vezi s Izveštajem Saveta Evrope pozvali na član 162(1) Ustava i član 6(1) Zakona i zaključili da su Specijalizovana veća nadležna za optužbe koje su „u vezi“ s Izveštajem Saveta Evrope (v. gore, stavovi 23, 28 i 29).

75. Zato će Veće razmotriti relevantne pravne odredbe na koje su se pozvali sudija za prethodni postupak i panel Apelacionog suda a kojima se utvrđuje nadležnost Specijalizovanih veća u vezi s Izveštajem Saveta Evrope. Pre svega, Veće napominje da se u članu 162(1) Ustava kaže da je osnivanje Specijalizovanih veća bilo uslov koji je Kosovo moralo da zadovolji kako bi ispunilo međunarodne obaveze u vezi s Izveštajem Saveta Evrope; relevantni deo te odredbe glasi:

Član 162
Specijalne Komore i Kancelarija Specijalnog tužioca

[...]

¹¹⁵ Izjašnjenje tužilaštva, stav 32.

¹¹⁶ ECtHR, *Jorgic v. Germany*, op. cit., stav 65; *Richert v. Poland*, op. cit., stav 41.

1. Za ispunjenje međunarodnih obaveza u vezi sa [Izveštajem Saveta Evrope], Republika Kosovo može osnivati Specijalne komore i Kancelariju Specijalnog Tužioca u okviru pravosudnog sistema Kosova. Organizacija, funkcionisanje i jurisdikcija specijalnih komora i Kancelarije Specijalnog Tužioca uređuju se ovim članom i sa posebnim zakonom.

[...]

76. Polazeći od formulacije člana 162 Ustava, Veće primećuje da fraza „u vezi sa“ iz njegovog prvog dela konkretno upućuje na Izveštaj Saveta Evrope i povezuje međunarodne obaveze (proistekle iz razmene pisama iz 2014. godine) s tim izveštajem. Drugim rečima, upravo te međunarodne obaveze stoje u vezi s Izveštajem Saveta Evrope. Dalje, Veće primećuje da se u članu 162(1) Ustava kaže da se „organizacija, funkcionisanje i nadležnost“ Specijalizovanih veća uređuju i članom 162(1) Ustava i Zakonom. Međutim, u nastavku člana 162 Ustava ne pominju se ni nadležnost Specijalizovanih veća ni Izveštaj Saveta Evrope. Drugim rečima, član 162 Ustava ne utvrđuje granice personalne, vremenske, mesne i stvarne nadležnosti. Nadležnost Specijalizovanih veća utvrđuje Zakon.

77. Član 6(1) Zakona, kojim je utvrđena nadležnost Specijalizovanih veća za zločine koji su u vezi s Izveštajem Saveta Evrope, glasi:

Član 6 **Stvarna nadležnost**

1. Specijalizovana veća su nadležna nad krivičnim delima iz članova od 12. do 16, koja su u vezi s [Izveštajem Saveta Evrope].

[...]

78. Veće smatra da član 162(1) Ustava i član 1(1) Zakona određuju Zakon kao Ustavom utvrđen instrument kojim se uređuju svi aspekti funkcionisanja Specijalizovanih veća, čime se ispunjavaju i primenjuju međunarodne obaveze, dogovorene razmenom pisama. To, između ostalog, podrazumeva i ograničavanje nadležnosti Specijalizovanih veća iz člana 6(1) na konkretna krivična dela prema međunarodnom krivičnom pravu. Činjenicu da nadležnost Specijalizovanih veća nije

ograničena samo na krivična dela pomenuta u Izveštaju Saveta Evrope dodatno potvrđuje i član 6(2) Zakona, prema kom u nadležnost Specijalizovanih veća spadaju i konkretna krivična dela predviđena Krivičnim zakonikom Kosova koja su u vezi sa službenim postupkom i službenicima Specijalizovanih veća.

79. Što se tiče primata Zakona u utvrđivanju nadležnosti, Veće podseća i na zaključak Ustavnog suda Kosova da je određivanjem granica nadležnosti Specijalizovanih veća u članu 162(1) Ustava zadovoljen uslov obaveznog osnivanja specijalizovanog suda koji je proisticao iz međunarodnih obaveza u vezi s Izveštajem Saveta Evrope (v. gore, stavovi 14 i 15). U razmeni pisama iz 2014. dodatno su definisane granice nadležnosti s obzirom na istrage koje su vođene u vezi s navodima proisteklim iz Izveštaja Saveta Evrope (v. gore, stav 9).

80. Podnosilac zahteva tvrdi da je njegovo pravo da mu sudi „sud ustanovljen zakonom“, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije, povređeno time što optužbe protiv njega izlaze iz okvira Izveštaja Saveta Evrope. Podnosilac zahteva, kako se čini, tvrdi da sudija za prethodni postupak i panel Apelacionog suda nisu ograničili nadležnost Specijalizovanih veća na konkretna krivična dela navedena u Izveštaju Saveta Evrope polazeći od toga da je Izveštaj Saveta Evrope bio od ključnog značaja za formiranje Specijalizovanih veća. Zato će Veće sada razmotriti instrumente relevantne za utvrđivanje granica nadležnosti Specijalizovanih veća.

81. Veće primećuje da je po objavljivanju Izveštaja Saveta Evrope razmenom pisama iz 2014. predviđeno formiranje specijalizovanog suda za prvostepene i žalbene postupke koji eventualno budu pokrenuti na osnovu istraga SIRG-a. U razmeni pisama iz 2014. dalje se kaže da će se Specijalizovana veća raditi po vlastitom statutu (v. gore, stav 9). Veće takođe napominje da je Ustavni sud Kosova, zaključivši da je specijalizovani karakter Specijalizovanih veća u skladu s Ustavom s obzirom na obaveze koje je Kosovo moralo da ispuni, naveo da će granice nadležnosti Specijalizovanih veća biti regulisane novim zakonom (v. gore, stavovi 14 i 15).

Amandman br. 24, čiju je formulaciju Ustavni sud Kosova analizirao i, kao što je gore napomenuto, takođe predvideo formiranje Specijalizovanih veća, u skladu s međunarodnim obavezama Kosova u vezi s Izveštajem Saveta Evrope (v. gore, stav 13).

82. S tim u vezi, Veće podseća da je panel Apelacionog suda zaključio da član 162(1) Ustava i član 6(1) Zakona, polazeći od uobičajenog značenja fraze „u vezi sa“, postavlja uslov da optužbe moraju biti u vezi s Izveštajem Saveta Evrope, ali mogu biti i šire od onog što je u njemu konkretno izneseno. Pošto optužbe moraju biti u vezi s Izveštajem Saveta Evrope, Veće smatra da takva veza podrazumeva i uvažavanje sadržaja i konteksta Izveštaja Saveta Evrope i međunarodnih obaveza Kosova proisteklih iz njega. Drugim rečima, teška dela koja treba oceniti moraju biti u vezi sa sadržajem i kontekstom Izveštaja Saveta Evrope, u kome je, između ostalog, izložena opšta zabrinjavajuća situacija na Kosovu, u koju spada i nekažnjivost za pojedine teške kažnjive radnje (v. gore, stavovi 5–7). Taj zaključak je potkrepljen i upućivanjem na Izveštaj Saveta Evrope u članu 1 Zakona, kojim se utvrđuje *svrha* Zakona.

83. Veće se u tom pogledu slaže s konstatacijom panela Apelacionog suda da bi sastavljači Zakona, da su imali nameru da nadležnost Specijalizovanih veća ograniče na konkretne navode iz Izveštaja Saveta Evrope a ne da je prošire na njegov opšti kontekst i zaključke, to izričito i rekli u Zakonu.

84. Osim toga, Veće primećuje da se u instrumentima relevantnim za osnivanje Specijalizovanih veća naglašava važnost osnivanja Specijalizovanih veća u kontekstu Izveštaja Saveta Evrope. Tim instrumentima, međutim, nisu utvrđeni konkretni parametri granica nadležnosti Specijalizovanih veća, pošto je to prepušteno Zakonu koji je usvojen s obzirom na obaveze Kosova i proistekao je iz Izveštaja Saveta Evrope. Veće napominje da je relevantnim instrumentima i njihovim tumačenjem utvrđen značaj Izveštaja Saveta Evrope za osnivanje Specijalizovanih veća ali ne i konkretni parametri njihove nadležnosti, koji su predviđeni Zakonom. Prema tome, Veće smatra

da zaključak sudije za prethodni postupak nije protivrečan zaključku panela Apelacionog suda o nadležnosti Specijalizovanih veća, utvrđenoj Zakonom.

85. Shodno tome, Veće zaključuje da u zahtevu nije izneto ništa što ukazuje na moguću povredu podnosičevog prava, garantovanog članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije, da optužbe protiv njega ocenjuje „sud ustanovljen zakonom“. Iz toga sledi da je prigovor nedopušten na osnovu pravila 14(f) Pravilnika.

B. POVREDA ČLANA 31(2) USTAVA I ČLANA 6(1) KONVENCIJE: OBRAZLOŽENJE KOJE JE IZNEO PANEL APELACIONOG SUDA

(a) Granice ocene

86. Veće napominje da se podnosilac zahteva žali da panel Apelacionog suda nije razmatrao njegovu tvrdnju da zaključak sudije za prethodni postupak o granicama njihove nadležnosti čini Specijalizovana veća „vanrednim sudom“, čime se krši član 103(7) Ustava. Podnosilac zahteva tvrdi da je panel Apelacionog suda time povredio njegovo osnovno pravo da mu se saopšti obrazloženje, garantovano članom 6(1) Konvencije.

87. Podnosilac zahteva se poziva na član 6(1) Konvencije. Veće podseća da je merodavnost člana 6 Konvencije na ustavnom nivou predviđena članom 22(2) Ustava.¹¹⁷

88. Dalje, Veće primećuje da podnosilac zahteva upućuje samo na član 6(1) Konvencije. S tim u vezi, Veće podseća da je Ustavni sud Kosova potvrdio da pravo lica da mu se saopšti obrazloženje važi i prema članu 31(2) Ustava.¹¹⁸

¹¹⁷ Odluka po zahtevu Dritona Lajčija za ocenu ustavnosti, stav 15. Kao što je već rečeno, za unošenje Konvencije i pratećih Protokola u zakon Kosova na ustavnom nivou v. Kosovo, Constitutional Court, KO 01/09, op. cit., stav 40.

¹¹⁸ Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional Review of the Decisions of the Kosovo Prosecutorial Council related to the election procedure of Chief State Prosecutor*, KI 99/14 and KI 100/14, Decision on interim

89. Što se tiče tvrdnje podnosioca zahteva da panel Apelacionog suda nije razmotrio jedan njegov važan argument o „vanrednom“ karakteru Specijalizovanih veća prema članu 103(7) Ustava, Veće zaključuje da se to tiče prava podnosioca zahteva da mu se saopšti obrazloženje, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.¹¹⁹

90. Prelazeći na ocenu ovog prigovora Veće napominje da ranije izneti zaključci o povredi prava podnosioca zahteva važe i u ovom pitanju (v. gore, stavovi 57-66). Međutim, Veće podseća da zaključke nekog panela Specijalizovanih veća može da ocenjuje samo sa stanovišta osnovnih prava i sloboda garantovanih Ustavom, naročito ako su oni flagrantno i očigledno arbitrarni.¹²⁰ Kao što je gore napomenuto, Veće podseća da se time ne prejudiciraju buduće odluke o nekom zahtevu koji bi se mogao podneti Veću (v. gore, stavovi 66-69).

91. Zato Veće smatra da je opravdano razmatrati pitanje da li je u ovoj fazi postupka, zbog toga što panel Apelacionog suda jeste ili nije doneo odluku o zaključcima sudije za prethodni postupak, mogao nastati utisak da su prekršeni član 31(2) Ustava i član 6(1) Konvencije, prema pravilu 14(f) Poslovnika.

(b) Tvrdnje strana u postupku

92. Podnosilac zahteva tvrdi da panel Apelacionog suda u odluci na njegov prigovor nenadležnosti Specijalizovanih veća nije razmatrao jedan važan argument koji je on izneo. Naime, ako nadležnost Specijalizovanih veća nije ograničena na konkretne navode iz Izveštaja Saveta Evrope onda ona nisu „specijalizovani sud“, što je članom 103(7) Ustava dopušteno, već „vanredni“ sud, što je tim istim članom zabranjeno.¹²¹ Podnosilac zahteva tvrdi da je panel Apelacionog suda ignorisanjem tog argumenta povredio njegovo osnovno pravo da mu se saopšti obrazloženje, garantovano

measures, 3. jul 2014. (8. jul 2014), stav 86. V. takođe ECtHR, *Torija v. Spain*, no. 18390/91, 9. decembar 1994, stav 30.

¹¹⁹ ECtHR, *Moreira Ferreira v. Portugal*, no. 2 [GC], no. 19867/12, 11. jul 2017, stav 84.

¹²⁰ Odluka u vezi sa odlukom sudije pojedinca, stav 36.

¹²¹ Zahtev za ocenu ustavnosti, stav 59.

članom 6(1) Konvencije.¹²²

93. Tužilaštvo tvrdi da podnosilac zahteva nije pokazao da je povređen Ustav, budući da je odluka panela Apelacionog suda dovoljno obrazložena, u skladu sa sudskom praksom Ustavnog suda Kosova i Evropskog suda za ljudska prava.¹²³ Tužilaštvo tvrdi da je panel Apelacionog suda sažeto prikazao argumente podnosioca zahteva o specijalizovanom karakteru Specijalizovanih veća i razmotrio obrazloženje koje je o njima izneo sudija za prethodni postupak.¹²⁴

(c) Ocena Veća

94. Veće podseća da pravo na pravično suđenje, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije, podrazumeva da će sudovi adekvatno obrazložiti svoje odluke. Iako nije neophodno da se daje detaljan odgovor na svaku tvrdnju, najvažnije žaliočeve tvrdnje moraju se razmotriti, a obrazloženje mora biti utemeljeno u merodavnom pravu.¹²⁵

95. U ovom slučaju podnosilac zahteva tvrdi da panel Apelacionog suda nije razmatrao njegovu tvrdnju da Specijalizovana veća nisu „specijalizovani sud“, što je članom 103(7) Ustava dopušteno, već „vanredni“ sud, što je tim istim članom zabranjeno, ako njihova nadležnost nije ograničena na konkretne navode iz Izveštaja Saveta Evrope.

¹²² Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 58–64; izjašnjenje podnosioca zahteva, stav 32.

¹²³ Izjašnjenje tužilaštva, stav 41, gde se upućuje na Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Judgment AML No. 1/2019 of the Supreme Court of 16 April 2019*, KI 131/19, Resolution on inadmissibility, 11. mart 2020. (21. april 2020), stav 41; Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Decision AC No. 3917/17 of the Court of Appeals of Kosovo, of 25 October 2017*, KI 154/17 and KI 05/18, Resolution on inadmissibility, 22. jul 2019. (13. avgust 2019), stav 85; Kosovo, Constitutional Court, *Request for constitutional review of Judgment ASC -11-0012 of 22 September 2016 of the Appellate Panel of the Special Chamber of the Supreme Court of Kosovo on Privatization Agency of Kosovo Related Matters*, KI 143/16, Resolution on inadmissibility, 17. Maj 2018. (8. jun 2018), stav 56; ECtHR, *Merabishvili v. Georgia*, no. 72508/13, 28. novembar 2017, stav 227.

¹²⁴ Izjašnjenje tužilaštva, stav 44, gde se upućuje na odluku o žalbama, stavovi 66–73.

¹²⁵ *Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)*, op. cit., stav 84; Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of Judgment PML. KZZ. No. 322/2016 of the Supreme Court of Kosovo of 19 July 2017*, KI 146/17, Judgment, 30. maj 2018. (7. jun 2007), stav 78; KI 119/17, op. cit., stav 47.

96. U tom pogledu, Veće napominje da je panel Apelacionog suda razmatrao pitanje da li je nadležnost Specijalizovanih veća usaglašena sa članom 103(7) Ustava. Panel je uputio na zaključak Ustavnog suda Kosova da su Specijalizovana veća u skladu sa članom 103(7) Ustava, kako zato što su granice njihove nadležnosti konkretno definisane, tako i zato što je njihovo osnivanje bilo uslov koji je Kosovo moralo da zadovolji kako bi ispunilo međunarodne obaveze proistekle iz Izveštaja Saveta Evrope. S tim u vezi, panel Apelacionog suda napomenuo je da se Ustavni sud Kosova u svom razmatranju ograničio na pitanje da li su Specijalizovana veća osnovana u skladu s Ustavom i nije se izjašnjavao o nadležnosti Specijalizovanih veća (v. gore, stav 29).

97. Panel Apelacionog suda napomenuo je da je specijalizovani karakter Specijalizovanih veća posledica obaveza proisteklih iz Izveštaja Saveta Evrope i razmene pisama iz 2014, u koje spada i potreba „da se osigura bezbedan, nezavisan, nepristrasan, pravičan i efikasan krivični postupak u vezi s krivičnim delima povezanim s Izveštajem Saveta Evrope“. Panel Apelacionog suda zaključio je da činjenica da Specijalizovana veća imaju šire granice nadležnosti od konkretnog sadržaja Izveštaja Saveta Evrope, između ostalog i zbog obaveza koje su dovele do osnivanja Specijalizovanih veća, ne znači da Specijalizovana veća nemaju specijalizovan karakter, kako je zaključio i Ustavni sud Kosova, niti da su „vanredni sud“, čime bi bio prekršen član 103(7) Ustava (v. gore, stav 29).

98. S obzirom na navedeno, Veće zaključuje da je panel Apelacionog suda razmatrao tvrdnje podnosioca zahteva i da je u vezi s njima konkretno uputio na sudsku praksu Ustavnog suda Kosova. Stoga Veće zaključuje da navod podnosioca zahteva da panel Apelacionog suda nije obrazložio svoju odluku ne ukazuje na moguću povredu člana 31(2) Ustava i člana 6(1) Konvencije. Zato se taj deo zahteva mora proglasiti nedopuštenim prema pravilu 14(f) Pravilnika.

C. POVREDA ČLANA 31(2) USTAVA I ČLANA 6(1) KONVENCIJE: SASTAV PANELA
APELACIONOG SUDA

(a) Granice ocene

99. Podnosilac zahteva tvrdi da je odlukom o sastavu panela Apelacionog suda koji će rešavati njegovu interlokutornu žalbu na odluku sudije za prethodni postupak o preliminarnom podnesku o nadležnosti prekršen Zakon, pošto taj panel nije radio u istom sastavu u kome i panel koji je rešavao njegovu prvu interlokutornu žalbu (v. gore, stav 30).¹²⁶ Dalje, podnosilac zahteva iznosi uopštenu tvrdnju da se tumačenjem pravnih odredbi o raspoređivanju sudija u panel predsednica Specijalizovanih veća oglušila o ustavne garancije o nezavisnosti i nepristrasnosti sudija Specijalizovanih veća i time sebi dala mogućnost da utiče na njihove odluke.¹²⁷ S tim u vezi, podnosilac zahteva se pozvao na svoje pravo da mu se sudi pred „nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom“, garantovano članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.¹²⁸

100. S obzirom na to da podnosilac zahteva tvrdi da je utvrđivanjem sastava panela Apelacionog suda prekršen Zakon, Veće smatra da se to tiče prava podnosioca zahteva da mu sudi „sud ustanovljen zakonom“, garantovanog članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.¹²⁹ Slično tome, veće će i tvrdnju podnosioca zahteva u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti panela Apelacionog suda analizirati sa stanovišta člana 31(2) Ustava i člana 6(1) Konvencije.

101. Prelazeći na ocenu te tvrdnje, Veće napominje da su stavovi koje je već iznelo o povredi prava podnosioca zahteva relevantni i za tu ocenu (v. gore, stavovi 57-66). Međutim, Veće podseća da zaključke nekog panela Specijalizovanih veća može da

¹²⁶ Zahtev za ocenu ustavnosti, stav 45.

¹²⁷ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 49–50.

¹²⁸ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 45, 50.

¹²⁹ Za jedan od brojnih primera v. ECtHR, *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland* [GC], no. 26374/18, 1. decembar 2020, stav 212, s daljim pravnim izvorima.

ocenjuje samo ako se oni odnose na Ustavom garantovana osnovna prava i slobode, naročito ako su ti zaključci flagrantno i očigledno arbitrarni.¹³⁰ Veće podseća da se time ne prejudiciraju buduće odluke o zahtevima koji bi se mogli podneti Veću (v. gore, stavovi 66-69).

102. Zato Veće smatra da je opravdano razmotriti pitanje da li se u ovoj fazi postupka, kako tvrdi podnosilac zahteva, može steći utisak da su prekršeni član 31(2) Ustava i član 6(1) Konvencije, prema pravilu 14(f) Poslovnika.

(b) Tvrđnje strana u postupku

103. Podnosilac zahteva tvrdi da je članovima 30(3) i 33(1)(c) Zakona predviđeno da sudije raspoređene u panel Apelacionog suda u nekom predmetu služe u tom panelu sve dok se u datom predmetu ne donese presuda.¹³¹ Podnosilac tvrdi da je predsednica Specijalizovanih veća pogrešno protumačila da je Zakonom predviđeno da panel Apelacionog suda u jednom sastavu rešava samo interlokutornu žalbu.¹³² Kako podnosilac zahteva tvrdi, pogrešna primena Zakona i određivanje različitih sastava panela Apelacionog suda predsednici Specijalizovanih veća omogućavaju da utiče na njih.¹³³

104. Tužilaštvo smatra da tvrdnje kojima podnosilac zahteva osporava tumačenje Zakona na osnovu kog je predsednica Specijalizovanih veća odredila sastav panela Apelacionog suda ne spadaju u nadležnost ovog veća.¹³⁴ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je tumačenje Zakona u nadležnosti drugih panela, a da je odstupanje od tog pravila dozvoljeno samo ako je greška toliko dramatična da se može okarakterisati kao „flagrantno i očigledno arbitrarna”.¹³⁵ Pošto je podnosilac zahteva samo izrazio neslaganje s ishodom tumačenja Zakona koje je dala predsednica Specijalizovanih

¹³⁰ Odluka u vezi sa odlukom sudije pojedinca, stav 36.

¹³¹ Zahtev za ocenu ustavnosti, stav 47.

¹³² Zahtev za ocenu ustavnosti, stav 49.

¹³³ Zahtev za ocenu ustavnosti, stavovi 45–47, 49–50.

¹³⁴ Izjašnjenje tužilaštva, stav 33.

¹³⁵ Izjašnjenje tužilaštva, stavovi 34–35.

veća, njegov zahtev je, dakle, nedopustiv.¹³⁶

(c) Ocena Veća

105. Veće napominje da se i članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije garantuje pravo na suđenje pred „sudom ustanovljenim zakonom“.¹³⁷ Što se tiče same pojma „zakon“ u toj frazi, Veće podseća da je Evropski sud za ljudska prava zaključio da njim nisu obuhvaćene samo odredbe o osnivanju i nadležnostima sudskih organa nego i odredbe iz domaćeg zakonodavstva čijim bi kršenjem učešće jednog ili više sudija u odlučivanju postalo nepropisno.¹³⁸ Drugim rečima, fraza „ustanovljen zakonom“ odnosi se i na dužnost suda da se pridržava konkretnih pravila koja regulišu njegov rad i na sastav veća u svakom predmetu.¹³⁹

106. Iz toga proizlazi da Veće, kako bi ustanovilo da li u sastavu panela Apelacionog suda postoji nešto što ukazuje na moguću povredu prava, najpre mora da utvrdi kojim je pravnim odredbama regulisano trajanje panela u tom sastavu. S tim u vezi Veće primećuje da je predsednica Specijalizovanih veća u odluci o raspoređivanju sudija u sastav osporavanog panela Apelacionog suda uputila, između ostalog, i na član 33(1)(c) Zakona (v. gore, stav 27). Dalje, Veće napominje da je za ovo pitanje važan i član 30(3) Zakona, čiji relevantni delovi glase:

¹³⁶ Izjašnjenje tužilaštva, stav 39.

¹³⁷ Treba napomenuti da je Ustavni sud Kosova u predmetu br. KI 108/19 zahtev u vezi sa sastavom panela analizirao sa stanovišta člana 31 Ustava i člana 6 Konvencije, držeći se sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava prema članu 53 Ustava. V. Kosovo, Constitutional Court, *Constitutional review of decision AC-1-19-0016 of the Appellate Panel of the Special Chamber of the Supreme Court of Kosovo on Privatisation Agency of Kosovo Related Matters of 28 February 2019*, KI 108/19, Resolution on inadmissibility, 12. april 2021. (7. maj 2021), stavovi 36, 38.

¹³⁸V. npr. ECtHR, *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland* [GC], op. cit., stav 212; *Lavents v. Latvia*, no. 58442/00, 28. novembar 2002, stav 114; *Pandjikidzé and Others v. Georgia*, no. 30323/02, 27. oktobar 2009, stav 104.

¹³⁹ ECtHR, *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland* [GC], op. cit., stav 213; *Lavents v. Latvia*, op. cit., stav 114; *Kontalexis v. Greece*, no. 59000/08, 31. maj 2011, stav 42; *Fatullayev v. Azerbaijan*, no. 40984/07, 22. april 2010, stav 144; *Buscarini v. San Marino*, no. 31657/96, 4. maj 2000.

Član 30 Ovlašćenja i status sudija

[...]

3. Ako je sudija sa liste raspoređen da postupa u prethodnom postupku, suđenju, fazi postupka pred Apelacionim sudom ili Vrhovnim sudom [...], angažuje se na period od četiri godine ili do okončanja faze postupka u koju je raspoređen, ako se faza okonča pre.

[...]

Član 33 Raspoređivanje sudija i sastav panela

1. Predsednik Specijalizovanih veća raspoređuje sudije sa Spiska [...], i to:

[...]

c. panel Apelacionog suda, odmah po podnošenju podneska za interlokutornu žalbu na odluku sudije za prethodni postupak ili pretresnog panela na osnovu člana 45 stav 1, prihvatanju interlokutorne žalbe na osnovu člana 45 stav 1 ili po podnošenju obaveštenja o žalbi na presudu pretresnog panela u skladu sa članom 46. Raspoređivanje sudija u panel Apelacionog suda prestaje dan nakon što panel Apelacionog suda donese svoju presudu [...].

[...]

107. Što se tiče navedenih odredbi, ovo veće napominje da je podnosilac zahteva tvrdio da je predsednica Specijalizovanih veća iz sastava osporavanog panela Apelacionog suda „uklonila“ jednog sudiju koji je prvobitno bio raspoređen u panel koji je rešavao prvu interlokutornu žalbu podnosioca zahteva. Veće napominje i da je predsednica Specijalizovanih veća odbacila tu tvrdnju, objasnivši da se sudije u panele ne raspoređuju trajno, već da se raspoređuju za određeni sudski postupak ili fazu postupka samo kad za to postoji potreba shodno članu 33 Zakona i u skladu s kriterijumima iz Pravilnika o raspoređivanju sudija (v. gore, stav 31).

108. Dalje, predsednica Specijalizovanih veća je zaključila da je regulativom Specijalizovanih veća predviđena mogućnost sazivanja panela Apelacionog suda po ulaganju interlokutorne žalbe i da mandat tog panela prestaje kad on donese odluku o toj žalbi. S tim u vezi, predsednica Specijalizovanih veća zaključila je i da interlokutorna žalba predstavlja zasebnu fazu postupka, u smislu člana 30(3) Zakona,

pa da zato učešće sudije u radu panela prestaje kad se postupak u vezi sa tom fazom okonča (v. gore, stav 33).

109. Što se tiče tumačenja Zakona koje je dala predsednica Specijalizovanih veća, Veće napominje da je određivanje sastava panela u nekoj fazi postupka zaista regulisano članom 30(3) Zakona. Iz člana 30(3) i člana 33(1)(c) Zakona proizlazi da za početak žalbene faze postupka postoje tri povoda: (i) kad strana uloži zahtev za prihvatanje interlokutorne žalbe na odluku sudije za prethodni postupak ili pretresnog panela na osnovu člana 45(1) Zakona, (ii) kad se odobri zahtev za ulaganje interlokutorne žalbe na osnovu člana 45(2) Zakona ili (iii) kad se dostavi obaveštenje o žalbi na presudu pretresnog panela, u skladu sa članom 46 Zakona.

110. Veće smatra da ta tri povoda pokreću različite žalbene faze u postupku. Žalbena faza koju pokreće interlokutorna žalba može se odvijati i kad je sam predmet u nekoj drugoj fazi pred drugim panelom, na primer u pretpretresnoj fazi pred sudijom za prethodni postupak, kako je to ovde slučaj. Pošto rešavanje interlokutorne žalbe čini zasebnu žalbenu fazu postupka, mandat sudija imenovanih da odlučuju u toj fazi prestaje s donošenjem odluke, prema članu 30(3) Zakona.

111. Veće nalazi da te okolnosti nije u suprotnosti sa članom 33(1)(c) Zakona, u kome se kaže da raspoređivanje sudija u panel Apelacionog suda prestaje dan nakon što taj panel donese „presudu“. Reč „presuda“ mogla bi navesti na pomisao da panel mora ostati u istom sastavu i za ispitivanje predmeta u drugoj instanci. Istovremeno, članom 33(1)(c) Zakona predviđeno je formiranje panela Apelacionog suda za pomenuta tri slučaja (v. gore, stav 109). Ukoliko je panel Apelacionog suda formiran da bi rešavao interlokutornu žalbu, on ne donosi „presudu“, pošto drugostepeni panel ne razmatra utemeljenost optužbi. S obzirom na kontekst u kome je upotrebljena, reč „presuda“ u članu 33(1)(c) znači odluku o žalbi, bilo da je u pitanju žalba uložena na prvostepenu presudu, prema članu član 46 Zakona, bilo da je u pitanju interlokutorna žalba uložena na osnovu člana 45(1) ili (2) Zakona.

112. Dalje, Veće napominje da se takvo tumačenje Zakona može naći i u sudskoj praksi Specijalizovanih veća. Na primer, u više odluka o raspoređivanju sudija u panel predsednica Specijalizovanih veća je listom određivala različite sastave panelâ Apelacionog suda i u njih često raspoređivala različite sudije da rešavaju različite interlokutorne žalbe u istom predmetu. Ta praksa je otpočeta i ustalila se daleko pre nego što je podnosilac zahteva predsednici Specijalizovanih veća podneo zahtev za ocenu ustavnosti.¹⁴⁰

113. Što se tiče tumačenja Zakona koje je dala predsednica Specijalizovanih veća, Veće podseća na opšti princip da Zakon tumače i primenjuju prevashodno nadležni paneli.¹⁴¹ Veće konstatuje da predsednica Specijalizovanih veća svojim tumačenjem relevantnih odredbi Zakona o sastavu osporavanog panela Apelacionog suda nije postupila flagrantno ili očigledno samovoljno i tako dala povoda da se pokrene pitanje na osnovu člana 32(1) Ustava i člana 6(1) Konvencije. Veće zaključuje da tvrdnja podnosioca zahteva da je predsednica Specijalizovanih veća raspoređivanjem sudija u panel Apelacionog suda prekršila Zakon ne ukazuje na moguću povredu člana 31(2) Ustava ili člana 6(1) Konvencije. Zato se zahtev u tom delu mora proglasiti nedopuštenim prema pravilu 14(f) Poslovnika.

¹⁴⁰ V. npr. u predmetu KSC-BC-2020-04, IA001/F0002, Decision assigning a Court of Appeals panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, 30. jun 2021. (u panel su raspoređene sudije Mišel Pikar, Kaj Ambos i Nina Jergensen); IA002/F00004, Decision assigning a Court of Appeals panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, 10. novembar 2021. (u panel su raspoređene sudije Mišel Pikar, Emilio Gati i Nina Jergensen); za predmet KSC-BC-2020-06, IA001/F00002, Decision assigning a Court of Appeals panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, 5. februar 2021. (u panel su raspoređene sudije Mišel Pikar, Kaj Ambos i Nina Jergensen); IA005/F00005, Decision assigning a Court of Appeals panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, 7. jun 2021. (u panel su raspoređene sudije Mišel Pikar, Emilio Gati i Kaj Ambos); za predmet KSC-BC-2020-07, IA001/F00002, Decision assigning a Court of Appeals panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, 4. novembar 2020. (u panel su raspoređene sudije Mišel Pikar, Emilio Gati i Kaj Ambos); IA002/F00002, Decision assigning a Court of Appeals panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, 6. januar 2021. (u panel su raspoređene sudije Mišel Pikar, Kaj Ambos i Nina Jergensen); IA005/F00001, Decision assigning a Court of Appeal panel /Odluka o raspoređivanju sudija u panel Apelacionog suda/, 16. jun 2021. (u panel su raspoređene sudije Mišel Pikar, Emilio Gati i Nina Jergensen).

¹⁴¹ V. Kosovo, Constitutional Court, KI 96/18 et al., op. cit., stav 51; KI 38/15, op. cit., stav 30.

114. I na kraju, Veće napominje da podnosilac zahteva tvrdi da sazivanjem panela u različitim sastavima predsednica Specijalizovanih veća ima mogućnost da utiče na odluke koje će doneti sudije Specijalizovanih veća raspoređene u te panele. Podnosilac zahteva tvrdi da se predsednica Specijalizovanih veća takvim sazivanjem panela oglašila o ustavne garancije o nezavisnosti i nepristrasnosti sudija Specijalizovanih veća i prekršila član 6(1) Konvencije i član 31(2) Ustava. S tim u vezi, Veće primećuje da podnosilac zahteva nije potkrepio tu konkretnu tvrdnju, ni u odnosu na osporavani panel Apelacionog suda konkretno (v. gore, stavovi 103 i 104), ni uopšteno u odnosu na pitanje strukturnog pomanjkanja nezavisnosti i nepristrasnosti sudija Specijalizovanih veća. Prema tome, Veće taj deo zahteva odbija kao neosnovan, a time i nedopušten prema pravilu 14(f) Poslovnika.

VII. ZAKLJUČAK

115. Polazeći od navedenog, i budući da prava podnosioca zahteva nisu povređena, Veće kao preuranjen odbacuje njegov prvi navod, koji se tiče povrede njegovog osnovnog prava da mu sudi sud „ustanovljen zakonom”, garantovanog članom 31(2) Ustava i član 6(1) Konvencije. Iz toga proizlazi da se u ovoj fazi postupka taj deo zahteva za ocenu ustavnosti mora smatrati nedopuštenim prema članu 113(7) Ustava, članu 49(3) Zakona i pravilu 14(f) Poslovnika. Veće podseća i na svoj zaključak da, u ovoj fazi postupka i bez prejudiciranja odluke o nekom budućem zahtevu za ocenu ustavnosti, pitanje da li optužbe moraju biti u vezi s konkretnim navodima iz Izveštaja Saveta Evrope ne ukazuje na moguću povredu prava podnosioca zahteva da mu sudi „sud ustanovljen zakonom”, garantovanog članom 31(2) Ustava i članom 6(1) Konvencije.

116. Veće nalazi da drugi navod podnosioca zahteva, naime tvrdnja da mu nije dostavljeno obrazloženje odluke, ne ukazuje na moguću povredu člana 31(2) Ustava i

člana 6(1) Konvencije. Iz toga proizlazi da se, u ovoj fazi postupka, taj deo zahteva za ocenu ustavnosti mora proglasiti nedopuštenim prema pravilu 14(f) Poslovnika.

117. I na kraju, Veće nalazi da treći navod podnosioca zahteva, naime tvrdnja o povredi njegovog osnovnog prava da mu se sudi pred „nezavisnim i nepristrasnim, sudom ustanovljenim zakonom“, ne ukazuje na moguću povredu člana 31(2) Ustava i člana 6(1) Konvencije. Iz toga proizlazi da se, u ovoj fazi postupka, taj deo zahteva za ocenu ustavnosti mora proglasiti nedopuštenim prema pravilu 14(f) Poslovnika.

118. Veće ponavlja da su navedeni zaključci doneti s obzirom na fazu u kojoj se postupak trenutno nalazi i da se njima ne prejudiciraju ocene Veća o eventualnim budućim zahtevima za ocenu ustavnosti koje bi podnosilac zahteva mogao uložiti.

IZ NAVEDENIH RAZLOGA

Specijalizovano veće Ustavnog suda jednoglasno

1. *donosi odluku* da su tvrdnje koje je g. Hašim Tači izneo u zahtevu za ocenu ustavnosti nedopuštene, i
2. *odbija* zahtev za ocenu ustavnosti u celini.

/potpis na originalu/

Vidar Stensland,
Predsedavajući sudija

Sastavljeno na engleskom jeziku u ponedeljak 13. juna 2022.
U Hagu, Holandija